

**VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA**

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Sociální pojištění osob samostatně výdělečně činných v České republice

Social Insurance of Self-Employed Persons in the Czech Republic

Student: Nikola Adamczyková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Yvetta Pšenková, Ph.D.

Ostrava 2014

Zadání bakalářské práce

Student: **Nikola Adamczyková**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202R049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: Sociální pojištění osob samostatně výdělečně činných v České republice
Social Insurance of Self-Employed Persons in the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Charakteristika sociálního pojištění v České republice
 3. Sociální pojištění osob samostatně výdělečně činných
 4. Praktická aplikace
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

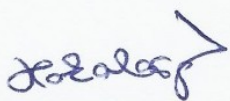
DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, 2009. 224 s. ISBN 978-80-86929-51-4.
KOLEKTIV AUTORŮ. *Meritum Mzdy od A do Z 2013*. 10. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 572 s. ISBN 978-80-7357-998-2.
KOLEKTIV AUTORŮ. *Účetnictví podnikatelů 2013*. 10. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 574 s. ISBN 978-80-7357-993-7.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

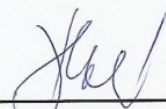
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Yvetta Pšenková, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 09.05.2014

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1, 2, 3, 4, 5 a 6, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě dne 9. května 2014

.....

Nikola Adamczyková

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Ing. Yvettě Pšenkové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce a dále také panu JUDr. Martinu Nogolovi, MPA za cenné rady z praxe.

Obsah

1 ÚVOD	6
 2 CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	 8
2.1 Sociální systém v České republice	8
2.2 Systém sociálního pojištění	9
2.3 Sociální zabezpečení.....	11
2.3.1 Poplatníci pojistného.....	11
2.3.2 Pojistné zaměstnanců a zaměstnavatelů.....	13
2.3.3 Důchodové pojištění	15
2.3.3.1 Důchodový systém v České republice	18
2.3.3.2 Předdůchod.....	22
2.3.3.3 Starobní důchod.....	23
2.3.3.4 Invalidní důchod.....	24
2.3.3.5 Vdovský a vdovecký důchod	25
2.3.3.6 Sirotčí důchod	26
2.3.4 Nemocenské pojištění	26
2.3.4.1 Nemocenské	27
2.3.4.2 Peněžitá pomoc v mateřství.....	27
2.3.4.3 Ošetrovné	28
2.3.4.4 Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	29
2.3.5 Státní politika zaměstnanosti	29
2.3.5.1 Aktivní politika zaměstnanosti.....	30
2.3.5.2 Pasivní politika zaměstnanosti	31

3 SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ OSOB SAMOSTATNĚ VÝDĚLEČNĚ ČINNÝCH.....	33
3.1 Osoba samostatně výdělečně činná	33
3.2 Samostatná výdělečná činnost	33
3.3 Samostatná výdělečná činnost hlavní a vedlejší	34
3.4 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ.....	36
3.5 Účast OSVČ na sociálním pojištění	38
3.5.1 Účast OSVČ na důchodovém pojištění.....	38
3.5.2 Účast OSVČ na nemocenském pojištění	39
3.6 Pojistné na důchodové pojištění	39
3.6.1 Placení pojistného na důchodové pojištění	40
3.6.2 Procentní sazby pojistného	41
3.6.3 Vyměřovací základ	42
3.6.3.1 Minimální vyměřovací základ - OSVČ hlavní.....	42
3.6.3.2 Minimální vyměřovací základ - OSVČ vedlejší	43
3.6.3.3 Maximální vyměřovací základ	44
3.7 Nemocenské pojištění OSVČ	45
3.8 Účtování pojistného	46
3.9 Penále, pokuty a přirážka k pojistnému.....	48
 4 PRAKTICKÁ APLIKACE	 50
4.1 Zahájení vedlejší činnosti a daňový základ nedosahující rozhodné částky	51
4.2 Vedlejší činnost a daňový základ přesahující rozhodnou částku	52
4.3 Hlavní činnost a minimální vyměřovací základ	53
4.4 Hlavní činnost a skutečný vyměřovací základ	54
4.5 Hlavní činnost a ztráta	55
 5 ZÁVĚR.....	 57

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
SEZNAM ZKRATEK.....	62
SEZNAM TABULEK	
SEZNAM GRAFŮ	
SEZNAM SCHÉMAT	
PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
SEZNAM PŘÍLOH	
PŘÍLOHY	

1 ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je sociální pojištění v České republice se zaměřením na osoby samostatně výdělečně činné. Sociální pojištění je oblastí, která se týká téměř každého z nás. Na jedné straně do systému sociálního pojištění odvádíme část svých výdělků, ať už jako zaměstnanci, zaměstnavatelé, osoby samostatně výdělečně činné nebo osoby dobrovolně důchodově pojištěné. Odvody jsou řešeny prostřednictvím plateb pojistného na sociální pojištění. Na straně druhé pak v případě zákonem stanovených sociálních situací máme nárok čerpat dávky ze systému sociálního pojištění. Jedná se o sociální situace, které se v budoucnu dají logicky očekávat. Ke krátkodobým sociálním situacím patří například těhotenství a mateřství a ty jsou řešeny dávkami nemocenského pojištění. Mezi sociální situace dlouhodobějšího charakteru řadíme například stáří nebo invaliditu a ty jsou řešeny dávkami důchodového pojištění. Sociální pojištění tedy tvoří velkou část příjmů státního rozpočtu a zároveň také velkou část výdajů státního rozpočtu.

Se sociálním pojištěním je úzce spjata veřejné zdravotní pojištění, které je na rozdíl od sociálního pojištění povinné pro všechny občany České republiky. Plátcí pojistného na zdravotní pojištění jsou tedy kromě zaměstnanců, zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných navíc také osoby bez zdanitelných příjmů, například nezaměstnané osoby, které nejsou v evidenci Úřadu práce, a v posledním případě může být plátcem pojistného stát. Stát hradí pojistné za definované skupiny osob, kupříkladu za nezaopatřené děti, které se soustavně připravují na budoucí povolání. Zdravotního pojištění musí být účasten každý člověk, neboť také každý člověk má právo na bezplatnou základní zdravotní péči. V České republice existuje v současné době sedm zdravotních pojišťoven, prostřednictvím kterých je základní zdravotní péče hrazena. Pojistné na zdravotní pojištění odvádí zaměstnanec ve výši 4,5 %, zaměstnavatel ve výši 9 % a osoba samostatně výdělečně činná ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu. Tato bakalářská práce je zaměřena pouze na sociální pojištění.

Cílem bakalářské práce je popsat a analyzovat sociální pojištění v České republice, a to z hlediska především osob samostatně výdělečně činných. Dále také upozornit na změny v roce 2014 v oblasti sociálního pojištění. Cílem praktické části bakalářské práce je aplikovat výpočet sociálního pojištění na osobě samostatně výdělečně činné hlavní a vedlejší na několika praktických příkladech a poukázat na rozdíly ve výši pojistného v závislosti na výši daňového základu.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Do teoretické části patří kapitola druhá s názvem Charakteristika sociálního pojištění v České republice, kde je poskytnut ucelený pohled na sociální systém v České republice. Ten je složen ze tří vzájemně propojených pilířů, kterými jsou sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc. První pilíř, sociální pojištění, se rozděluje na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění. Práce je zaměřena právě na oblast sociálního zabezpečení, které je obecně nazýváno také sociálním pojištěním. Sociální zabezpečení v sobě zahrnuje důchodové pojištění, nemocenské pojištění a státní politiku zaměstnanosti. V práci jsou popsány jednotlivé dávky, jež jsou poskytovány ze sociálního zabezpečení. V této části práce je hlubší zaměření věnováno novému systému důchodového pojištění, neboť se jedná o aktuální problematiku. Reforma důchodového systému vstoupila v platnost 1. 1. 2013.

Třetí kapitola s názvem Sociální pojištění osob samostatně výdělečně činných je také zaměřena teoreticky. Je zde popsáno rozdělení osob samostatně výdělečně činných na hlavní a vedlejší a dále také účast na sociálním pojištění, která je závislá právě na tom, jedná-li se o osobu hlavní nebo vedlejší. V práci je podrobně analyzováno pojistné na sociální pojištění, jednotlivé sazby a vyměřovací základy.

Praktická aplikace je obsažena v kapitole čtvrté. Je zde aplikován výpočet pojistného na sociální pojištění na osobě samostatně výdělečně činné hlavní a vedlejší. V této části práce nalezneme celkem pět praktických příkladů, kde v každém z nich osoba samostatně výdělečně činná dosáhne jiného daňového základu.

V bakalářské práci byly použity metody popisu, analýzy, syntézy a dedukce.

Bakalářská práce je zpracována k právnímu stavu 1. 1. 2014.

2 CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

2.1 Sociální systém v České republice

Sociální systém v České republice je složen ze tří samostatných pilířů, které jsou vzájemně propojeny a doplňují se. Jedná se o systém sociálního pojištění, státní sociální podporu a systém sociální pomoci. Rozdíl mezi těmito pilíři spočívá především v sociální situaci, na kterou se zaměřují, a způsobem financování sociálních dávek.

Prvním pilířem je **systém sociálního pojištění**, který slouží k řešení takových sociálních situací, které se dají v budoucnu logicky očekávat. Mezi krátkodobé sociální události patří například mateřství a těhotenství, ty jsou řešeny nemocenským pojištěním. K sociálním událostem dlouhodobějšího charakteru řadíme například stáří nebo invaliditu a řešeny jsou důchodovým pojištěním.

Sociální pojištění je prováděno platbami pojistného, kdy občané odkládají část svých současných příjmů pro možnou budoucí sociální situaci. Systém sociálního pojištění je tedy průběžně financován z příjmů z vybraného pojistného.

Druhý pilíř sociálního systému, **státní sociální podpora**, řeší sociální situace, které jsou státem předem definovány. Jedná se zde zejména o podporu rodin s dětmi. Jednotlivé dávky jsou financovány ve formě celospolečenské solidarity pomocí státního rozpočtu – daní. Pro nárok a výpočet dávek státní sociální podpory se používá částky životního minima, která v roce 2014 činí 3410 Kč. (Duková, Duka a Kohoutová, 2013)

Mezi dávky státní sociální podpory patří:

- přídavek na dítě,
- rodičovský příspěvek,
- příspěvek na bydlení,
- porodné,
- pohřebné,
- dávky péčovské péče.

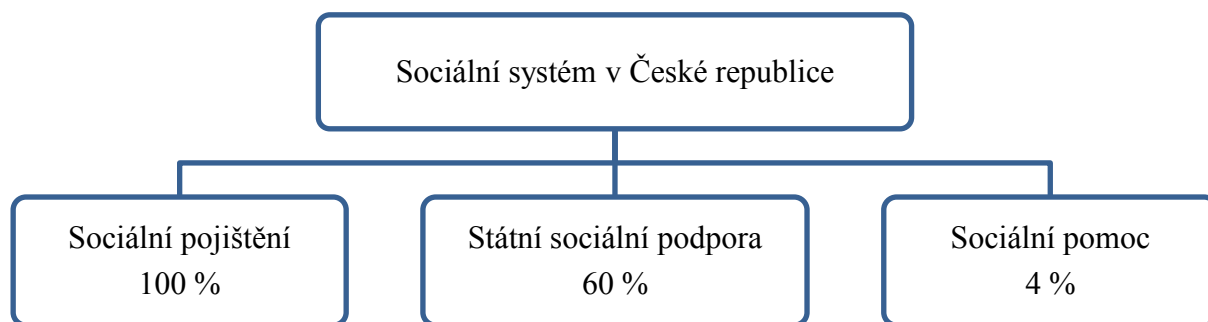
Třetím pilířem je **systém sociální pomoci**, který je určen osobám v hmotné nebo sociální nouzi. Hmotná nouze je stav, kdy osoba či rodina nemá dostatečné příjmy ani majetek k zajištění základních životních potřeb a současně nemůže svou situaci změnit vlastním přičiněním. Sociální nouze označuje takový stav, kdy člověk nedokáže zabezpečit své sociální potřeby. Tento systém se týká poměrně úzké skupiny obyvatel, jak znázorňuje **Schéma 2.1**.

Sociální pomoc se uskutečňuje zejména prostřednictvím poskytování sociálních služeb a sociálních dávek. Systém je financován jak ze zdrojů státního rozpočtu, tak z rozpočtu krajů, obcí, různých nestátních neziskových organizací a také z příspěvků fyzických osob.

Mezi sociální dávky vyplácené v rámci systému pomoci v hmotné nouzi patří:

- příspěvek na živobytí,
- doplatek na bydlení,
- mimořádná okamžitá pomoc.

Schéma 2.1 Procentuální podíl obyvatel České republiky na jednotlivých systémech

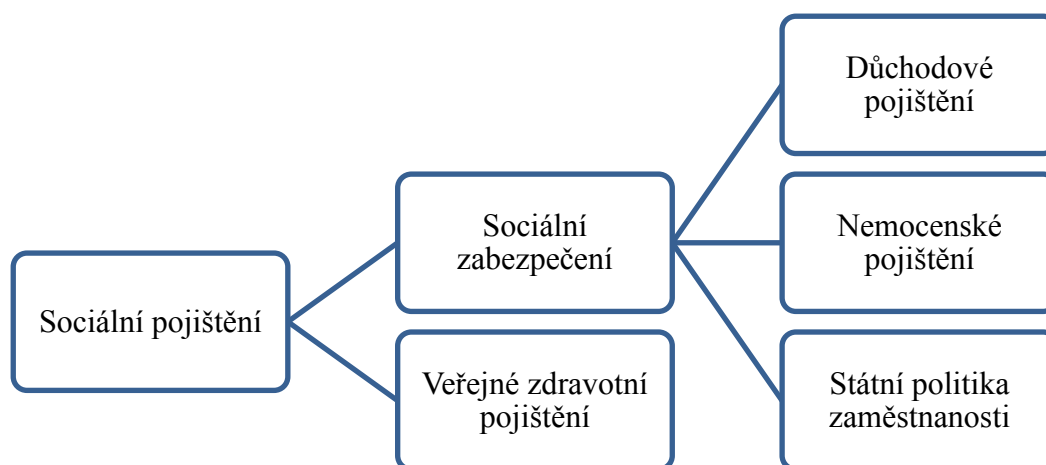
Zdroj: vlastní zpracování z údajů v knize: ARNOLDOVÁ, Anna. Sociální zabezpečení I. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9.

2.2 Systém sociálního pojištění

Sociální pojištění se v České republice skládá z několika subsystémů. Prvním z nich je **veřejné zdravotní pojištění**, které slouží ke krytí výdajů na nutnou zdravotní péči.

Druhým subsystémem je **sociální zabezpečení**, které je rozděleno na tři části. První, **důchodové pojištění**, pomáhá především v dlouhodobých nebo trvalých případech pracovní neschopnosti, jako je stáří nebo invalidita. Druhou částí sociálního zabezpečení je **nemocenské pojištění**, ze kterého jsou hrazeny dávky pomáhající překlenout krátkodobé sociální situace. Poslední částí je **státní politika nezaměstnanosti**, ze které je poskytována například podpora v nezaměstnanosti. Celý systém sociálního pojištění je přehledně zobrazen ve **Schématu 2.2**.

Schéma 2.2 Části systému sociálního pojištění v České republice

Zdroj: VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-381-2.

Systém sociálního zabezpečení tvoří největší příjmovou i výdajovou položkou státního rozpočtu. K příjmům státního rozpočtu se řadí v rámci sociálního zabezpečení odváděné pojistné, dále také penále, přírážka k pojistnému na sociální zabezpečení a pokuty. Výdajovou položku představují sociální dávky, na které mají účastníci systému nárok.

Naopak pojistné na veřejné zdravotní pojištění je od státního rozpočtu odděleno a směřuje do příjmů jednotlivých zdravotních pojišťoven.

Pojistné na důchodové pojištění je od roku 1996 vedeno na samostatném účtu státního rozpočtu. To znamená, že v případě přebytku vybraného pojistného na důchodové pojištění se finance nesmí použít na úhradu jiných výdajů, ale jsou ponechány pro důchodové pojištění.

například pro příští rok. V posledních několika letech ovšem častěji nastává druhá možnost, a to jsou chybějící prostředky pro financování dávek důchodového pojištění. V takovémto případě pak systém důchodového pojištění dotují daně.

2.3 Sociální zabezpečení

Tato bakalářská práce je zaměřena především na oblast sociálního zabezpečení, pro které je často užíván také všeobecnější pojem sociální pojištění.

Jak už bylo zmíněno výše, pojistné na sociální zabezpečení pod sebou zahrnuje:

- pojistné na důchodové pojištění,
- pojistné na nemocenské pojištění,
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

2.3.1 Poplatníci pojistného

Poplatníci pojistného na sociální zabezpečení, podle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, jsou:

- 1) **zaměstnavatelé**, jimiž se rozumějí právnické osoby nebo fyzické osoby, které zaměstnávají alespoň jednoho zaměstnance, organizační složky státu, v nichž jsou zařazeni zaměstnanci v pracovním poměru nebo činní na základě dohody o pracovní činnosti nebo dohody o provedení práce, a služební úřady, v nichž jsou státní zaměstnanci zařazeni k výkonu státní služby,
- 2) **zaměstnanci**, jimiž se rozumějí:
 - a) zaměstnanci v pracovním poměru; za zaměstnance v pracovním poměru se považuje též osoba činná v poměru, který má obsah pracovního poměru, avšak pracovní poměr nevznikl, neboť nebyly splněny všechny podmínky stanovené pracovněprávními předpisy pro jeho vznik,
 - b) zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti a zaměstnanci činní na základě dohody o provedení práce,
 - c) členové družstva, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou jím odměňováni,

- d) fyzické osoby, které jsou podle zvláštního zákona jmenovány nebo voleny do funkce vedoucího správního úřadu nebo do funkce statutárního orgánu právnické osoby zřízené zvláštním zákonem, popřípadě do funkce zástupce tohoto vedoucího nebo statutárního orgánu, pokud je tímto vedoucím nebo statutárním orgánem pouze jediná osoba, a jmenováním nebo volbou těmto osobám nevznikl pracovní nebo služební poměr, a fyzické osoby, které podle zvláštního zákona vykonávají veřejnou funkci mimo pracovní nebo služební poměr, pokud se na jejich pracovní vztah vztahuje ve stanoveném rozsahu zákoník práce a nejsou uvedeny v bodech e) až h),
- e) soudci,
- f) poslanci Poslanecké sněmovny a senátoři Senátu Parlamentu,
- g) členové zastupitelstev územních samosprávních celků a zastupitelstev městských částí nebo městských obvodů územně členěných statutárních měst a hlavního města Prahy, kteří jsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolnění nebo kteří před zvolením do funkce člena zastupitelstva nebyli v pracovním poměru, ale vykonávají funkci ve stejném rozsahu jako dlouhodobě uvolnění členové zastupitelstva,
- h) členové vlády, prezident, viceprezident a členové Nejvyššího kontrolního úřadu, členové Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, předseda Energetického regulačního úřadu, členové Rady Ústavu pro studium totalitních režimů, členové Rady Českého telekomunikačního úřadu, finanční arbitr, zástupce finančního arbitra, Veřejný ochránce práv a zástupce Veřejného ochránce práv,
- i) dobrovolní pracovníci pečovatelské služby,
- j) osoby pečující o dítě a osoby, které jsou vedeny v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, je-li těmto osobám vyplácena odměna pěstouna podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí,
- k) osoby ve výkonu trestu odnětí svobody zařazené do práce a osoby ve výkonu zabezpečovací detence zařazené do práce,
- l) pracovníci v pracovním vztahu uzavřeném podle cizích právních předpisů,
- m) společníci a jednatelé společnosti s ručením omezeným a komanditisté komanditní společnosti, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro ni práci, za kterou jsou touto společností odměňováni, a ředitelé obecně prospěšné společnosti, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro ni práci, za kterou jsou touto společností odměňováni,

- n) prokuristé, pokud se jejich příjem z činnosti prokuristy považuje za příjem ze závislé činnosti podle zákona o daních z příjmů,
 - o) členové kolektivních orgánů právnické osoby, kteří jsou za činnost v těchto orgánech odměňováni, pokud se jejich příjem za činnost v těchto orgánech považuje za příjem ze závislé činnosti nebo funkční požitky podle zákona o daních z příjmů,
 - p) likvidátoři, pokud se jejich příjem z činnosti likvidátora považuje za příjem ze závislé činnosti podle zákona o daních z příjmů.
- 3) **osoby samostatně výdělečně činné,**
- 4) **osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění.**

2.3.2 Pojistné zaměstnanců a zaměstnavatelů

Zaměstnanci jsou povinně účastni všech třech částí sociálního zabezpečení, ale sami si platí jen důchodové pojištění, ostatní za ně platí zaměstnavatel. Výše pojistného se vypočítá pomocí procentní sazby z vyměřovacího základu zjištěného za rozhodné období. **Rozhodným obdobím** pro zaměstnance i zaměstnavatele je kalendářní měsíc, za který se pojistné platí.

Zaměstnanci

Pro výpočet pojistného se nejprve stanoví vyměřovací základ všech zaměstnanců. Vyměřovacím základem zaměstnance je úhrn příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob a nejsou od této daně osvobozeny a které zaměstnavatel zúčtoval zaměstnanci v souvislosti se zaměstnáním. Pojistné zaměstnanců se vypočítá v případě neúčasti na důchodovém spoření jako 6,5 % ze zjištěného vyměřovacího základu, v případě účasti na důchodovém spoření se použije sazba 3,5 %.

Zaměstnavatelé

Poté se určí vyměřovací základ zaměstnavatele, který představuje úhrn vyměřovacích základů všech jeho zaměstnanců. Sazba pojistného u zaměstnavatelů činí 25 % z vyměřovacího základu, z toho 21,5 % na důchodové pojištění, 2,3 % na nemocenské pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Sazby pojistného jsou přehledně zobrazeny v **Tabulce 2.1** a **Tabulce 2.2**.

Do konce roku 2013 platila možnost zvýšení sazby pro nemocenské pojištění na 3,3 %, jednalo-li se o zaměstnavatele s méně než 26 zaměstnanci. Zaměstnavatel by tedy celkově na pojistném na sociální zabezpečení zaplatil 26 % z vyměřovacího základu. V případě zvýšené sazby u nemocenského pojištění bylo pro zaměstnavatele výhodou to, že si mohl od pojistného na sociální zabezpečení odečítat polovinu náhrady mzdy zaměstnancům, a to za prvních 21 kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti. Od 1. 1. 2014 je ovšem tato možnost zvýšení sazby pro nemocenské pojištění zrušena.

Zaměstnavatel nakonec sečte pojistné za sebe i za všechny své zaměstnance a celkovou částku odvede na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení.

Pojistné se platí za jednotlivé kalendářní měsíce a je splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce.

Tabulka 2.1 Pojistné poplatníků v případě neúčasti na důchodovém spoření, tj. v případě účasti pouze na I. pilíři důchodového systému

	Důchodové pojištění	Nemocenské pojištění	Státní politika zaměstnanosti	Celkem
Zaměstnanec	6,5 %	0 %	0 %	6,5 %
Zaměstnavatel	21,5 %	2,3 %	1,2 %	25 %

Zdroj: vlastní zpracování z údajů v knize: Ženíšková (2014)

Tabulka 2.2 Pojistné poplatníků v případě účasti na důchodovém spoření, tj. v případě účasti na I. i II. pilíři důchodového systému

	Důchodové pojištění	Nemocenské pojištění	Státní politika zaměstnanosti	Celkem
Zaměstnanec	3,5 %	0 %	0 %	3,5 %
Zaměstnavatel	21,5 %	2,3 %	1,2 %	25 %

Zdroj: vlastní zpracování z údajů v knize: Ženíšková (2014)

Maximální vyměřovací základ

Maximálním vyměřovacím základem zaměstnance pro placení pojistného na sociální zabezpečení je částka ve výši 48 násobku průměrné mzdy. V roce 2014 to znamená částku **1 245 216 Kč** ($48 \times 25\,942 \text{ Kč}$). Zaměstnavatel přestane odvádět pojistné z příjmů zaměstnance, pokud od začátku kalendářního roku dosáhl úhrn vyměřovacích základů zaměstnance maximálního vyměřovacího základu.

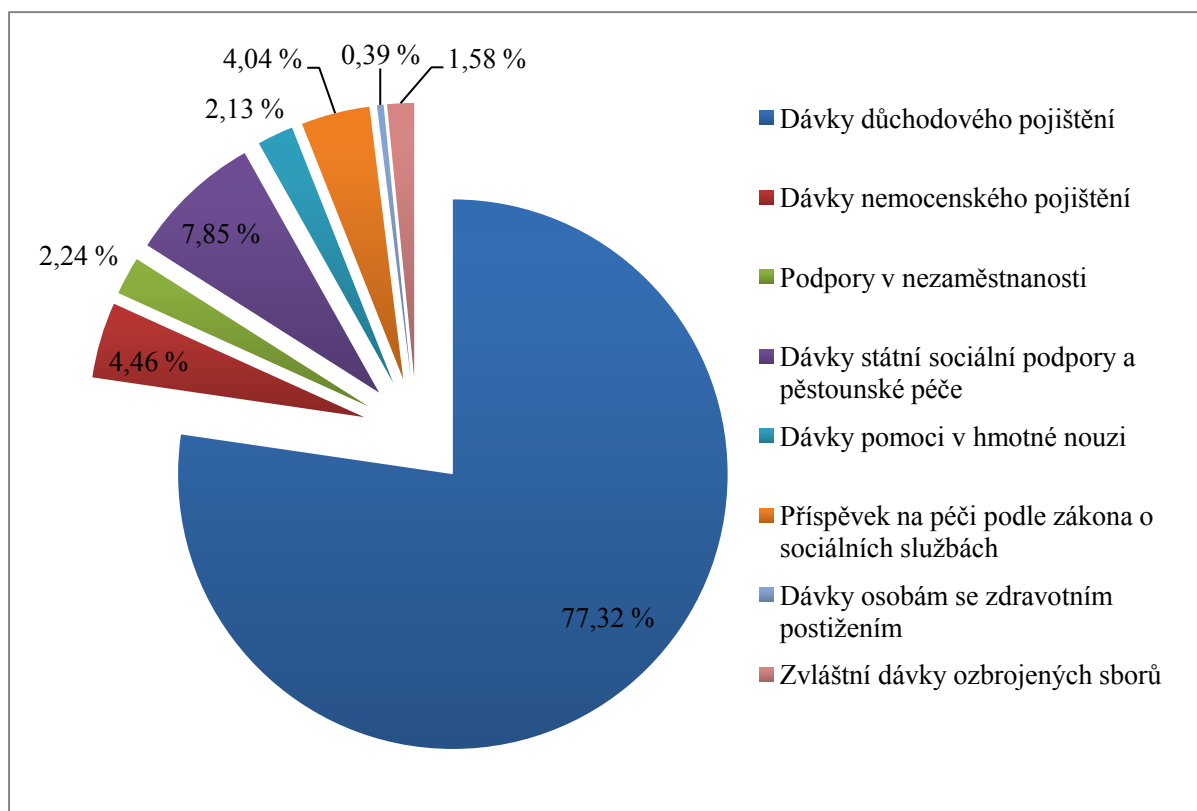
Orgány sociálního zabezpečení, podle zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, jsou:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Česká správa sociálního zabezpečení,
- okresní správy sociálního zabezpečení,
- Ministerstvo vnitra,
- Ministerstvo spravedlnosti,
- Ministerstvo obrany.

2.3.3 Důchodové pojištění

V systému sociálního zabezpečení tvoří důchodové pojištění nejvýznamnější část, a to zejména z důvodu, že na výplatu dávek důchodového pojištění je potřeba největší objem finančních prostředků. Je to téměř **80 %** ze schváleného rozpočtu sociálních dávek, jak je znázorněno v **Grafu 2.1** s názvem **Podíl jednotlivých sociálních dávek na rozpočtu v 1. pololetí 2013**. Vyjma dávek důchodového pojištění k dalším výdajům státního rozpočtu patří například dávky nemocenského pojištění, výdaje na podpory v nezaměstnanosti, dávky státní sociální podpory nebo dávky pomoci v hmotné nouzi.

Graf 2.1 Podíl jednotlivých sociálních dávek na rozpočtu v 1. pololetí 2013 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování z údajů ve Zprávě o plnění státního rozpočtu České republiky za 1. pololetí 2013, která je dostupná z webových stránek: <http://www.mfcr.cz/>

Důchodové pojištění se svým způsobem dotýká každého občana, neboť pojistné na důchodové pojištění snižuje příjmy ekonomicky aktivních občanů a tím i jejich disponibilní důchod. V okamžiku, kdy nastane sociální situace, kterou důchodové pojištění zabezpečuje (stáří, invalidita nebo ztráta živitele), občané mají nárok na vyplacení příslušných dávek. Podle výše pojistného se odvíjí i výše dávek, což dále ovlivňuje příjmy a životní úroveň jedince.

V roce 2013 Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) evidovala celkem 2 857 856 osob pobírajících starobní, invalidní nebo pozůstalostní důchod. Vzhledem k celkovému počtu obyvatel České republiky představuje počet důchodců zhruba 27 % celé populace.
Zdroj: <http://www.cssz.cz/cz>

Principy důchodového pojištění

K nejdůležitějším principům základního důchodového pojištění, tj. I. pilíře, patří například **princip sociální solidarity, sociální princip, povinná účast v systému, nárokovost a státní garance dávek, jednotnost systému nebo dynamičnost systému.**

Sociální solidarita vzniká na základně soucitu k ostatním bytostem ve společnosti a znamená vzájemnou pomoc, podporu a ohleduplnost. Zahrnuje solidaritu mezigenerační, vysokopříjmových skupin obyvatel se skupinami nízkopříjmovými nebo solidaritu zdravých s nemocnými. Důchodové pojištění je postaveno také na principu sociálním, což znamená, že pro účely důchodového pojištění jsou využívány náhradní doby, kdy pojištěnec neplatí pojistné, ale i přesto je stále účastníkem systému. Pojistné je za něj hrazeno státem.

Účast v systému je povinná pro všechny ekonomicky aktivní občany bez možnosti výstupu ze systému. Všechny dávky jsou při splnění zákonných podmínek nárokové a státem garantované. Pro všechny stanovené skupiny je systém důchodového pojištění jednotný v rámci nároku a výpočtu dávky.

Systém důchodového pojištění je dynamický, každoročně se přizpůsobuje neustálému vývoji ekonomiky při konstrukci výpočtu důchodů.

Základní **právní předpisy**, které upravují důchodové pojištění, jsou:

- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění,
- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti,
- zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
- zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření,
- zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření,
- zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření,
- vyhláška č. 359/2009 Sb., vyhláška o posuzování invalidity.

2.3.3.1 Důchodový systém v České republice

Český důchodový systém před rokem 2013 byl založen pouze na dvou pilířích. První pilíř představoval povinné státní důchodové pojištění, druhý byl tvořen dobrovolným penzijním připojištěním u soukromých společnostech.

Dominantním zdrojem příjmů důchodců byl (a stále je) státní I. pilíř důchodového systému, který je založen na principu průběžného financování. Tento princip, označovaný jako PAYG (pay-as-you-go), je postaven na solidaritě mezi generacemi a znamená, že současné důchody jsou hrazeny z aktuálních odvodů pojistného ekonomicky aktivních občanů. Tento způsob financování ovšem není dlouhodobě udržitelný. Je to způsobeno především stárnutím obyvatelstva, jelikož z důvodu stále lepší zdravotní péče se lidé dožívají vyššího věku a zároveň se také rodí menší počet dětí. Z toho vyplývá, že v budoucnu bude čím dál méně obyvatel v produktivním věku, kteří by vydělávali na důchody starších lidí. Důchody vyplácené ze státního systému tedy nebudou stačit.

Od 1. 1. 2013 je proto v České republice uvedena v platnost **důchodová reforma**, která znamená kompletní změnu důchodového systému. Ten je nyní postaven na třech pilířích, **na základním důchodovém pojištění, důchodovém spoření a doplňkovém penzijním spoření**, viz **Tabulka 2.3**. Základní myšlenkou této reformy je rozložení zdrojů a úspor do více částí, čemuž se odborně říká diverzifikace rizika, aby se snížila závislost občana na státním pilíři. Nový systém také posiluje individuální odpovědnost. Jelikož II. a III. pilíř je dobrovolný, každý jedinec na základě svého uvážení může ovlivnit svůj budoucí příjem ve stáří.

I. pilíř – Základní důchodové pojištění s výplatou starobních důchodů

Tento pilíř zůstal v rámci důchodové reformy zachován. Je stále průběžně financován z odvodů zaměstnanců, zaměstnavatelů, osob samostatně výdělečně činných a případně i z odvodů osob dobrovolně důchodově pojištěných, ze kterých se pak vyplácí státní důchody dnešním penzistům. Poplatníci základního důchodového pojištění odvádí pojistné ve výši 28 % z vyměřovacího základu do státního rozpočtu, při vstupu do II. pilíře se sazba sníží na 25 %. Z prvního pilíře jsou poskytovány důchody starobní, invalidní a pozůstalostní.

II. pilíř – Důchodové spoření

Nově zavedený pilíř důchodového systému s názvem důchodové spoření umožňuje odvádět méně peněz do státního pilíře (kde jsou vloženy prostředky použity na důchody jiných důchodců) a místo toho si tyto peníze spořit a zhodnocovat ve vybraném soukromém fondu. Důchodové spoření je založeno především na principu zásluhovosti.

Účast na novém pilíři důchodové reformy je dobrovolná. Vstoupit do systému může každá fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let a není starší 35 let. Občané starší 35 let měli možnost vstoupit do II. pilíře pouze v průběhu prvních šesti měsíců v roce zavedení reformy, tj. od 1. 1. 2013 do 30. 6. 2013.

Po rozhodnutí vstoupit do II. pilíře si občan vybere penzijní společnost, se kterou uzavře smlouvu o důchodovém spoření. Účast na důchodovém spoření vzniká až registrací uzavřené smlouvy v Centrálním registru smluv, který vede Specializovaný finanční úřad. Při uzavírání smlouvy si občan volí investiční strategii, což znamená, že určuje, na který kapitálový trh budou jeho prostředky směřovat. Penzijní společnosti povinně nabízejí čtyři druhy fondů:

- důchodový fond státních dluhopisů,
- konzervativní důchodový fond,
- vyvážený důchodový fond,
- dynamický důchodový fond.

Jednotlivé fondy se liší především dosahovaným výnosem a s tím spjatým investičním rizikem. Strategie s velmi malým rizikem u fondů státních dluhopisů a konzervativních fondů je vykoupena nižšími výnosy, a naopak velká míra rizika u vyvážených a dynamických fondů představuje možnost vyšších výnosů. Účastník důchodového spoření může svou strategii kdykoliv změnit, jednou ročně lze změnu provést bezplatně.

Sazba pojistného na důchodové spoření činí 5 % z vyměřovacího základu, který je stejný jako pro důchodové pojištění. Z toho 3 % jsou odebrány ze státního pilíře a další 2 % si občan odvádí ze svých příjmů navíc. Úhradu za zaměstnance provádí zaměstnavatel, kterému je nutno účast na důchodovém spoření nahlásit. Vzhledem k snížení odvodů do I. pilíře bude občanovi krácena procentní výměra státního starobního důchodu. Místo toho však bude mít účastník své úspory ve fondu.

Důchod z důchodového spoření není občanovi vyplácen penzijní společností, ale vybranou pojišťovnou na základě uzavření smlouvy o pojištění důchodu. Účastník si může vybrat ze tří možností výplaty důchodu:

- doživotní starobní důchod,
- doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu tří let,
- starobní důchod na dobu 20 let.

V případě úmrtí účastníka důchodového spoření se jeho finanční prostředky u penzijní společnosti stávají předmětem dědictví, což v případě I. pilíře (základního důchodového pojištění) neplatí. Naspořené peněžní prostředky z I. pilíře se nedědí a nárok na státní penzi zaniká.

III. pilíř – Doplnkové penzijní spoření

Třetí pilíř českého důchodového systému umožňuje občanům dobrovolné odkládání finančních prostředků na stáří. Do konce roku 2012 byl tento pilíř tvořen v největší míře penzijním připojištěním, po důchodové reformě v roce 2013 vznikl systém doplňkového penzijního spoření.

Vstup do třetího pilíře je dobrovolný, podmínkou je minimální věk účastníka 18 let. Tento pilíř je charakterizován státními příspěvky, daňovým zvýhodněním a příspěvky zaměstnavatelů. Účastník si sám spoří do svého fondu, kdy minimální vklad činí 100 Kč měsíčně, maximální vklad není omezen. Státní příspěvek se poskytuje až se vkladem ve výši 300 Kč a činí 90 Kč, při měsíčním vkladu 1000 a více činí příspěvek státu maximálně 230 Kč. Daňové zvýhodnění znamená možnost odpočtu zaplacených příspěvků účastníka z daňového základu a v současné době je možno daňovou podporu uplatnit pouze na měsíční příspěvky účastníka v rozmezí 1000 až 2000 Kč.

Na základě reformy penzijních fondů, která byla součástí důchodové reformy, u penzijního připojištění došlo k oddělení majetku účastníků a majetku správce, tj. penzijního fondu. Majetek účastníků je nyní veden v tzv. transformovaném fondu, který je spravován penzijní společností. Díky rozdělení majetku již není možné, aby náklady správce byly hrazeny přímo z prostředků účastníků, jak tomu bylo doposud. Namísto toho je zaveden transparentní poplatek za obhospodařování majetku účastníků fondů. Podmínky účasti na

penzijním připojištění pro stávající klienty zůstaly v zásadě stejné, stát stále k měsíčním příspěvkům účastníků vyplácí státní příspěvky a umožňuje odečíst zaplacené příspěvky účastníků od základu daně z příjmů. U transformovaných fondů zůstala zachována také garance nezáporného zhodnocení, jinými slovy minimálně nulové zhodnocení vložených prostředků. Tato výhoda s sebou však nese omezení možnosti investovat do takových projektů, které mohou přinést vyšší výnos.

Vedle penzijního připojištění, do kterého již v současné době noví účastníci nemohou vstupovat, vznikl systém doplňkového penzijního spoření, který zahrnuje fondy účastnické. U těchto účastnických fondů platí volnější pravidla investování, existuje zde více typů fondů s různou investiční strategií. Výhodou je tedy především možnost většího zhodnocení investic oproti staršímu penzijnímu připojištění. Naspořené peníze jsou součástí dědictví. Horší stránku doplňkového penzijního spoření představuje vyšší riziko a neplatí zde garance nezáporného zhodnocení. Ačkoli všechny penzijní společnosti podléhají regulaci a dohledu ze strany České národní banky, finanční prostředky ve fondech na rozdíl od vkladů v bankách nejsou ze zákona pojištěny.

U penzijního připojištění vzniká nárok na výplatu dávek dosažením věku 60 let za podmínky spoření alespoň 5 let. Penze může být vyplacena jednorázově nebo formou renty. Při dřívějším vystoupení z penzijního připojištění vzniká nárok maximálně na 50 % naspořených prostředků, čemuž se říká výsluhová penze. U doplňkového penzijního spoření vzniká nárok pro pravidelnou výplatu dávek dosažením věku, který je o 5 let nižší, než je důchodový věk pro odchod do starobního důchodu podle I. pilíře. Při jednorázovém vyrovnání vzniká nárok až při dosažení skutečného důchodového věku. U obou možností musí být opět dosažena minimální délka spoření, která je 60 měsíců.

Tabulka 2.3 Důchodový systém v České republice

STÁTNÍ SYSTÉM	PENZIJNÍ SPOLEČNOSTI vzniklé ze stávajících penzijních fondů	
I. PILÍŘ Základní důchodové pojištění s výplatou starobních důchodů	II. PILÍŘ Důchodové spoření	III. PILÍŘ Doplňkové penzijní spoření
PRŮBĚŽNÝ SYSTÉM	FONDOVÝ SYSTÉM	FONDOVÝ SYSTÉM
POVINNÝ VSTUP	DOBROVOLNÝ VSTUP	DOBROVOLNÝ VSTUP
VÝSTUP NELZE	VÝSTUP NELZE	VÝSTUP LZE
Financovaný ze sociálního pojištění; <ul style="list-style-type: none"> • 28 % z hrubé mzdy (pokud nevstoupí do II. pilíře) • 25 % z hrubé mzdy (pokud vstoupí do II. pilíře) 	Pevně nastavená výše příspěvků: <ul style="list-style-type: none"> • 3 % z hrubé mzdy (odvádí zaměstnavatel automaticky) • 2 % z hrubé mzdy (odvádí účastník ze svého navíc) 	<ul style="list-style-type: none"> • Libovolná výše příspěvku účastníka <ul style="list-style-type: none"> • Státní příspěvek • Příspěvek zaměstnavatele

Zdroj: vlastní zpracování z údajů v odborném měsíčníku Národní pojištění, který vydává ČSSZ

2.3.3.2 Předdůchod

Doplňkové penzijní spoření umožňuje účastníkům odejít do tzv. předdůchodu, aniž by to ovlivnilo výplatu starobní penze z I. pilíře. Tato možnost byla vytvořena zejména kvůli situacím, kdy si občané blízcí důchodového věku hůře hledají uplatnění na trhu práce nebo mají zdravotní problémy, které ale nezakládají nárok na invalidní důchod. Do předdůchodu lze odejít nejdříve ve věku, který je o 5 let nižší, než věk potřebný pro vznik nároku na starobní důchod ze státního důchodového pojištění a povinností je mít dosaženou spořicí dobu nejméně 60 kalendářních měsíců. Další podmínkou jsou dostatečné úspory, kdy účastník musí mít naspořenou takovou částku, aby měsíční výplata předdůchodu činila alespoň 30 % průměrné mzdy v daném roce. Pro rok 2014 je to částka 7 783 Kč ($25\,942\text{ Kč} \times 30\%$). Předdůchod musí být vyplácen nepřerušovaně nejméně po dobu dvou let.

Z důchodového pojištění jsou poskytovány tyto typy dávek:

- starobní důchod,
- invalidní důchod,
- vdovský a vdovecký důchod,
- sirotčí důchod.

2.3.3.3 Starobní důchod

Starobní důchod je základní a nejčastější dávka vyplácená ze systému důchodového pojištění. Nárok na výplatu dávek starobního důchodu vzniká dosažením důchodového věku a získáním potřebné doby pojištění. Důchodový věk závisí na roku narození, liší se pro muže a ženy a u žen se zohledňuje počet vychovaných dětí.

U mužů narozených před rokem 1936 činí důchodový věk 60 let. Pro ženy narozené ve stejném období se důchodový věk liší dle počtu vychovaných dětí:

- 57 let, pokud nevychovaly žádné dítě,
- 56 let, pokud vychovaly jedno dítě,
- 55 let, pokud vychovaly dvě děti,
- 54 let, pokud vychovaly tři nebo čtyři děti,
- 53 let, pokud vychovaly pět nebo více dětí.

Důchodový věk u pojištěnců narozených v letech 1936 až 1977 se určí podle tabulky přiložené v **Příloze č. 1**.

U pojištěnců narozených po roce 1977 se důchodový věk zjistí tak, že se k věku 67 let přičte takový počet kalendářních měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození pojištěnce a rokem 1977.

Praktický příklad na výpočet důchodového věku u pojištěnce narozeného po roce 1977

Důchodový věk se u člověka narozeného v roce 1991 vypočítá tak, že se k věku 67 let přičte takový počet kalendářních měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození pojištěnce a rokem 1977, což v tomto případě znamená rozdíl mezi rokem 1991 a rokem 1977. Tento rozdíl činí číslo 14, dvojnásobek rozdílu je tedy číslo 28, které znamená počet kalendářních měsíců, jež se přičítají ke stanovenému věku 67 let. **Výsledný důchodový věk u pojištěnce narozeného v roce 1991 je 67 let a 28 měsíců, tedy 69 let a 4 měsíce.**

Potřebná doba pojištění se postupně zvyšuje, a to z důvodu prodlužování důchodového věku, respektive z důvodu prodlužování lidského života. Pro zjištění, kolik činí potřebná doba pojištění, je rozhodující rok dosažení důchodového věku. Jestliže však pojištěnec dosáhne důchodového věku, ale nezíská přitom potřebnou dobu pojištění, nemůže mu být starobní důchod přiznán. K přiznání důchodu dochází až od pozdějšího data, kdy pojištěnec získá potřebnou dobu. Tabulku potřebné doby pojištění je možno nalézt v **Příloze č. 2**.

Předčasný starobní důchod

Pojištěnec má nárok na předčasný odchod do starobního důchodu, jestliže získal potřebnou dobu pojištění a do dosažení důchodového věku mu chybí:

- 3 roky, pokud jeho důchodový věk je nižší než 63 let,
- 5 let, pokud jeho důchodový věk je vyšší než 63 let a dosáhl věku alespoň 60 let.

Ovšem přiznáním předčasného starobního důchodu se sníží dávky vyplácené v rámci řádného starobního důchodu.

Výpočet starobního důchodu

Všechny dávky plynoucí ze systému důchodového pojištění jsou sestaveny ze dvou složek. Tou první je **základní výměra**, která je jednotná pro všechny druhy důchodů. Výše základní výměry činí 9 % průměrné mzdy měsíčně, což v roce 2014 znamená částku 2 340 Kč. Druhou složku tvoří **procentní výměra**, která se u jednotlivých typů důchodů liší. Procentní výměra u starobního důchodu je závislá na výši příjmů dosažených za rozhodné období a na získaném počtu let pojištění. Výpočet provádí Česká správa sociálního zabezpečení.

2.3.3.4 Invalidní důchod

Další dávku v rámci důchodového pojištění představuje invalidní důchod. O přiznání a výši invalidního důchodu rozhoduje Okresní správa sociálního zabezpečení ve spolupráci s lékaři Lékařské posudkové služby.

Nárok na přiznání invalidního důchodu vzniká na základě podání vlastní žádosti a při splnění současně několika podmínek. První a základní podmínkou je **uznání invalidity pojištěnce**. Invalidita je podle zákona o důchodovém pojištění vymezena jako pokles pracovní schopnosti nejméně o 35 %, a to z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Do konce roku 2009 byl rozlišován invalidní důchod plný a invalidní důchod částečný, od začátku roku 2010 je zavedena dávka pouze jedna, a to invalidní důchod, který je dále rozdělen do třech stupňů podle rozsahu ztráty pracovní schopnosti:

- a) invalidita prvního stupně, poklesla-li pracovní schopnost o 35 % až 49 %,
- b) invalidita druhého stupně, poklesla-li pracovní schopnost o 50 % až 69 %,
- c) invalidita třetího stupně, poklesla-li pracovní schopnost o 70 % až 100 %.

Druhá podmínka přiznání invalidního důchodu se týká **věku pojištěnce**. Podle zákona o důchodovém pojištění má pojištěnec nárok na invalidní důchod, jestliže nedosáhl věku 65 let nebo důchodového věku, je-li důchodový věk vyšší než 65 let.

Třetí podmínkou je **získání potřebné doby pojištění**. Tabulka potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod se nachází v **Příloze č. 3**. Tato podmínka ovšem nemusí být splněna v případě invalidity, která vznikla **následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání**.

2.3.3.5 Vdovský a vdovecký důchod

Vdovský důchod náleží vdově, tedy manželce zemřelého, a vdovecký důchod přísluší vdovci, tedy manželovi zemřelé. Nárok na vdovský nebo vdovecký důchod nevzniká automaticky, ale pro nárok na příslušný důchod musel zemřelý/zemřelá splnit jednu z následujících podmínek:

- byl/byla poživitelem/poživatelkou starobního nebo invalidního důchodu,
- ke dni smrti splnil/splnila podmínky pro nárok na starobní důchod nebo podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod,
- zemřel/zemřela následkem pracovního úrazu.

Vdovský/vdovecký důchod je pozůstalé/pozůstalému vyplácen po dobu jednoho roku od smrti manžela/manželky. Na **trvalý** vdovský nebo vdovecký důchod vzniká nárok, je-li splněna jedna z již vyjmenovaných podmínek a zároveň nastanou-li tyto případy, kdy pozůstalá osoba:

- pečuje o nezaopatřené dítě,
- pečuje o dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost),
- pečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelého manžela/zemřelé manželky, který s ní žije v domácnosti a je závislý na péči jiné osoby ve stupni II nebo III anebo IV,
- je sama invalidní ve třetím stupni, nebo
- dosáhla alespoň věku o čtyři roky nižšího, než činí důchodový věk pro muže stejného data narození nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší.

Uzavře-li vdova či vdovec nové manželství, nárok na pozůstalostní důchod zaniká. Vdovský a vdovecký důchod nenáleží družce ani druhovi po zemřelém partnerovi, i když žili ve společné domácnosti.

2.3.3.6 Sirotčí důchod

Nárok na sirotčí důchod má **nezaopatřené dítě**, jestliže zemřel rodič (nebo osvojitel) dítěte nebo osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů. Zemřelý, po němž má být důchod vyplácen, musel splnit opět jednu z několika podmínek, jak je tomu u důchodů vdovských a vdoveckých. Dítě má nárok na sirotčí důchod po každém z rodičů.

2.3.4 Nemocenské pojištění

Pro případy krátkodobých sociálních situací je vytvořen systém nemocenského pojištění, který je určen výhradně ekonomicky aktivním občanům. Ti jsou v systému účastni buď povinně, jedná-li se o zaměstnance, nebo dobrovolně, jedná-li se o osoby samostatně výdělečně činné. Nemocenské pojištění je upraveno především **v zákoně č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění**, který vstoupil v platnost 1. 1. 2009 a přinesl podstatnou změnu v oblasti nemocenských dávek, které jsou nyní poskytovány až od 15. dne dočasné pracovní neschopnosti.

Mezi dávky poskytované v rámci nemocenského pojištění patří tyto:

- nemocenské,
- peněžitá pomoc v mateřství,
- ošetřovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Jednotlivé dávky jsou vypláceny příslušnou okresní správou sociálního zabezpečení, a to za kalendářní dny. Jestliže dojde k souběhu nároků na stejnou dávku z několika zaměstnání, je vyplácena dávka pouze jedna a vypočítá se z příjmů sečtených za všechna zaměstnání, ve kterých vznikla účast na NP.

2.3.4.1 Nemocenské

Pojištěnec má nárok na nemocenské, jestliže byl ošetřujícím lékařem uznán **dočasně práce neschopným** z důvodu nemoci nebo úrazu nebo v případě nařízení **karantény**. Nemocenské je poskytováno až od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény do konce dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény, nejdéle však 380 kalendářních dnů.

V prvních 14 dnech je zaměstnanec zabezpečen **náhradou mzdy**, jež je poskytována zaměstnavatelem podle zákoníku práce. V případě dočasné pracovní neschopnosti je náhrada mzdy poskytována od 4. dne DPN, v případě nařízení karantény náhrada mzdy náleží již od 1. dne.

Náhrada mzdy je poskytována pouze za pracovní dny na rozdíl od nemocenského, které je vypláceno za jednotlivé kalendářní dny. Výše náhrady mzdy činí 60 % redukovaného průměrného výdělku a výše nemocenského dosahuje 60 % redukovaného denního vyměřovacího základu. **Denní vyměřovací základ** se stanoví jako podíl souhrnu hrubých příjmů za posledních 12 kalendářních měsíců a počtu dní v daném období. Výsledek se poté upraví pomocí redukčních hranic na základě principu solidarity.

Jestliže dočasná pracovní neschopnost nebo karanténa vznikne až po skočení zaměstnání ve lhůtě 7 kalendářních dnů, nemocenské je poskytováno také. Tato lhůta se nazývá **ochranná lhůta**, nemocenské je vypláceno od 15. kalendářního dne, v prvních 14 dnech ovšem náhrada mzdy od zaměstnavatele nenáleží.

Dočasně práce neschopný pojištěnec musí dodržovat nařízený léčebný režim, který může kontrolovat jak zaměstnavatel, tak pověření pracovníci ČSSZ. V případě porušení stanoveného režimu může být nemocenské dočasně sníženo nebo odňato, eventuálně může být uložena pokuta až do výše 20 000 Kč.

2.3.4.2 Peněžitá pomoc v mateřství

V souvislosti s těhotenstvím, porodem a péčí o narozené dítě nastupuje žena na **mateřskou dovolenou**, během které má nárok na dávku nemocenského pojištění, kterou je peněžitá pomoc v mateřství. Po skončení mateřské dovolené následuje rodičovská dovolená, na kterou se váže rodičovský příspěvek, jež spadá pod systém státní sociální podpory.

Peněžitá pomoc v mateřství je poskytována, jestliže žena byla v den nástupu na mateřskou dovolenou účastna nemocenského pojištění. **Účast na NP** musela trvat nejméně **270 dní** v posledních dvou letech. Jestliže ženě skončila pojištěná činnost v době těhotenství, ochranná lhůta činí 180 kalendářních dnů.

Do doby 270 dnů účastni na NP se podle zákona o nemocenském pojištění započítává také:

- doba studia na střední, vyšší odborné nebo vysoké škole nebo na konzervatoři, jestliže toto studium bylo úspěšně ukončeno,
- doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, pokud byl tento důchod odňat a po odnětí vznikla, popřípadě dále trvala pojištěná činnost.

Podpůrčí doba, tedy doba, po kterou jsou vypláceny dávky, začíná nejdříve počátkem 8. týdne před očekávaným dnem porodu, nejpozději ovšem počátkem 6. týdne. Podpůrčí doba trvá **28 týdnů**. V případě, porodila-li žena zároveň dvě nebo více dětí, činí podpůrčí doba 37 týdnů. V méně častých případech, kdy pojištěnka převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů, je PPM poskytována 22 týdnů. Pakliže žena převzala do péče dětí více, podpůrčí doba činí 31 týdnů. Výše peněžité pomoci v mateřství za kalendářní den činí 70 % redukovaného denního vyměřovacího základu.

Dle zákona o nemocenském pojištění má nárok na PPM i **muž**, který pečuje o dítě a je otcem dítěte nebo manželem ženy, která dítě porodila, pokud s matkou dítěte uzavřel písemnou dohodu. Střídání v péči o dítě je možné nejdříve od počátku 7. týdne po porodu, jestliže péče otce nebo manžela trvá alespoň 7 kalendářních dní za sebou.

2.3.4.3 Ošetřovné

Na ošetřovné, další dávku nemocenského pojištění, mají nárok zaměstnanci, kteří nemohou pracovat z důvodu ošetřování nemocného člena domácnosti. Mezi další důvody patří také péče o zdravé dítě mladší 10 let, jestliže školské nebo dětské zařízení bylo uzavřeno kvůli havárii, epidemii nebo jiné nepředvídané události. Dalším důvodem je péče o dítě mladší 10 let, jestliže mu byla nařízena karanténa nebo jestliže osoba, která o dítě pečuje za normálních okolností, onemocněla.

Podpůrčí doba pro ošetrovné činí **9 kalendářních dnů**. Jedná-li se ovšem o osamělého zaměstnance, který má v péči alespoň jedno dítě do věku 16 let, které neukončilo povinnou školní docházku, podpůrčí doba trvá až 16 kalendářních dnů. Výše ošetrovného za kalendářní den činí 60 % redukovaného denního vyměřovacího základu.

2.3.4.4 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Některá zaměstnání mohou být pro těhotné ženy nebo matky po porodu nebezpečná. Z tohoto důvodu jsou pak tyto ženy dočasně přeřazeny na jinou, bezpečnější práci, která zpravidla není tak dobře placená. Proto je zaměstnankyním poskytován vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, který má nahradit ušlé příjmy.

Tato dávka nemocenského pojištění je vyplácena za všechny kalendářní dny, kdy těhotná žena pracovala na jiné pozici, nejdéle však do začátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu, tedy nejdéle do doby nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. Matkám se vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství poskytuje maximálně do konce 9. měsíce po porodu.

Výše vyrovnávacího příspěvku se stanoví jako rozdíl mezi redukovaným denním vyměřovacím základem zjištěným ke dni převedení zaměstnankyně na jinou práci a průměrem jejích započitatelných příjmů za kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení. (Duková, Duka a Kohoutová, 2013)

2.3.5 Státní politika zaměstnanosti

Základním právním předpisem v oblasti státní politiky zaměstnanosti je **zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti**, podle kterého je hlavním cílem dosažení plné zaměstnanosti a ochrana proti nezaměstnanosti. Státní politika zaměstnanosti se dělí na dvě základní skupiny, a to na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti. Financování je realizováno prostřednictvím **příspěvků na státní politiku zaměstnanosti**. Tyto příspěvky odvádí zaměstnavatel za své zaměstnance ve výši **1,2 %** z vyměřovacího základu, tj. z hrubé mzdy. Příspěvky odvádí také osoby samostatně výdělečně činné ve stejné výši. Zhruba 2/3 všech vybraných finančních prostředků je vynaloženo na pasivní politiku zaměstnanosti, ze zbývajících 1/3 prostředků je financována aktivní politika zaměstnanosti, jak uvádí Duková, Duka a Kohoutová (2013).

Státní správa státní politiky zaměstnanosti je prováděna prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu práce České republiky.

2.3.5.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Hlavním úkolem aktivní politiky zaměstnanosti je dosáhnout nejvyšší možné úrovně zaměstnanosti, a to prostřednictvím několika nástrojů. Mezi nejdůležitější nástroje APZ patří především **rekvalifikace, investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa, příspěvek na zapracování a příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program**. V následující části práce jsou podrobněji rozvedeny první tři uvedené nástroje.

Rekvalifikace

Rekvalifikace znamená získání nové kvalifikace, tedy získání nových teoretických znalostí i praktických dovedností, nebo rozšíření dosavadní kvalifikace. **Účastníky rekvalifikace** jsou v prvním případě **uchazeči o zaměstnání nebo zájemci o zaměstnání**, kterým má rekvalifikace umožnit nalezení uplatnění na trhu práce. Rozdíl mezi uchazečem a zájemcem o zaměstnání spočívá v tom, že uchazeč se o pracovní místo uchází, kdežto zájemce se o něj pouze zajímá. Uchazeč se musí přihlásit na příslušný úřad práce podle místa bydliště, ovšem zájemce se může hlásit na kterýkoliv Úřad práce v České republice. Uchazeč má na rozdíl od zájemce při splnění určitých podmínek nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. V druhém případě mohou být účastníky rekvalifikace **zaměstnanci**, kteří usilují o udržení stávajícího zaměstnání.

Rekvalifikaci zajišťuje krajská pobočka ÚP příslušná podle místa bydliště uchazeče nebo zájemce o zaměstnání na základně písemné dohody. Úřad práce hradí za účastníka rekvalifikace náklady rekvalifikace a může mu poskytnout i příspěvek na úhradu nutných nákladů spojených s rekvalifikací. Celková částka poskytnutá Úřadem práce na jednu rekvalifikaci však nesmí v období třech po sobě jdoucích let přesáhnout částku 50 000 Kč.

Investiční pobídky

Zaměstnavatelé jsou hmotně podporováni v oblasti vytváření nových pracovních míst nebo v oblasti rekvalifikace a školení nových zaměstnanců. Platí zde pravidlo, že v místě, kde chce zaměstnavatel vytvořit nová pracovní místa nebo rekvalifikovat zaměstnance, musí být

průměrná míra nezaměstnanosti nejméně o 50 % vyšší, než je průměrná míra nezaměstnanosti v České republice.

Veřejně prospěšné práce

Veřejně prospěšné práce jsou časově omezené pracovní příležitosti určené především pro dlouhodobě nezaměstnané a obtížně umísitelné uchazeče o zaměstnání. Ve většině případů se jedná o údržbu veřejných prostranství nebo úklid veřejných budov a komunikací. Veřejně prospěšné práce vytváří zaměstnavatel po dohodě s Úřadem práce na dobu nejdéle 12 měsíců. ÚP může zaměstnavateli poskytnout finanční příspěvek na úhradu mzdových nákladů zaměstnance, který byl veden v evidenci ÚP, až do výše skutečných mzdových nákladů, včetně sociálního a zdravotního pojištění. (Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Zaměstnanost, ©2014)

2.3.5.2 Pasivní politika zaměstnanosti

Nezaměstnaným osobám v důsledku ztráty zaměstnání klesají příjmy a s nimi i životní úroveň, na kterou byli do té doby zvyklí. Prostřednictvím pasivní politiky zaměstnanosti, která pod sebou zahrnuje vyplácení **podpor v nezaměstnanosti** nebo **podpor při rekvalifikaci**, se nezaměstnaným příjmy i životní úroveň zvyšují.

Podpora v nezaměstnanosti

Pro nárok na podporu v nezaměstnanosti musí uchazeč o zaměstnání splnit několik podmínek. První z nich je doba důchodového pojištění, která musí činit alespoň 12 měsíců v posledních dvou letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání. Druhou podmínkou je podání žádosti o podporu v nezaměstnanosti na příslušném Úřadu práce a třetí podmínka je, že žadatel nesmí být poživitelem starobního důchodu.

Podpůrní doba pro poskytování podpory v nezaměstnanosti se liší v závislosti na věku nezaměstnaného:

- osobě do 50 let je podpora v nezaměstnanosti vyplácena po dobu 5 měsíců,
- osobě nad 50 do 55 let je podpora v nezaměstnanosti vyplácena po dobu 8 měsíců,
- osobě nad 55 let je podpora v nezaměstnanosti vyplácena po dobu 11 měsíců.

Výše podpory v nezaměstnanosti se vypočítá procentní sazbou z vyměřovacího základu za rozhodné období. Vyměřovací základ u zaměstnanců znamená průměrný měsíční čistý výdělek, kterého uchazeč dosáhl v posledním zaměstnání. U osob samostatně výdělečně činných je vyměřovacím základem poslední vyměřovací základ přepočtený na jeden kalendářní měsíc. **Procentní sazby** z vyměřovacího základu činí:

- 65 % pro první dva měsíce podpůrčí doby,
- 50 % pro další dva měsíce podpůrčí doby,
- 45 % pro zbývající měsíce podpůrčí doby, která závisí na věku uchazeče o zaměstnání.

3 SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ OSOB SAMOSTATNĚ VÝDĚLEČNĚ ČINNÝCH

3.1 Osoba samostatně výdělečně činná

Podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, může být za **osobu samostatně výdělečně činnou (OSVČ)** pro účely pojištění považována pouze osoba, která dosáhla věku aspoň 15 let a ukončila povinnou školní docházku. Za OSVČ se dále považuje osoba, která:

- **vykonává samostatnou výdělečnou činnost (SVČ)**, a to na území České republiky nebo i mimo území České republiky za podmínky, že osoba SVČ vykonává na základě oprávnění vyplývajícího z českých právních předpisů, nebo
- **spolupracuje při výkonu samostatné výdělečné činnosti**, pokud podle zákona o daních z příjmů na ni lze rozdělovat příjmy dosažené výkonem této činnosti a výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení.

3.2 Samostatná výdělečná činnost

Za **výkon samostatné výdělečné činnosti** se rovněž dle zákona o důchodovém pojištění považuje:

- a) **podnikání v zemědělství**, je-li fyzická osoba provozující zemědělskou výrobu evidována podle zákona o zemědělství u místně příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
- b) **provozování živnostenského podnikání** na základě živnostenského oprávnění podle zákona o živnostenském podnikání,
- c) **činnost společníka veřejné obchodní společnosti nebo komplementáře komanditní společnosti** vykonávaná pro tuto společnost,
- d) **výkon umělecké nebo jiné tvůrčí činnosti na základě autorskoprávních vztahů** s výjimkou činnosti, z níž jsou příjmy podle zákona o daních z příjmů samostatným základem daně z příjmů fyzických osob pro zdanění zvláštní sazbou daně; jedná se o příjmy autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu nebo televize a úhrn těchto příjmů od jednoho plátce nesmí v kalendářním měsíci přesáhnout částku 10 000 Kč,

- e) **výkon jiné činnosti konané výdělečně na základě oprávnění podle zvláštních předpisů**; za takovou činnost se vždy považuje činnost znalců, tlumočnicků, zprostředkovatelů kolektivních sporů, zprostředkovatelů kolektivních a hromadných smluv, rozhodců a insolvenčních správců,
- f) **výkon jiných činností vykonávaných vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení příjmů**; jako příklad lze uvést sportovce.

Živnostenské podnikání

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (tzv. živnostenský zákon), definuje **živnostenské podnikání** jako soustavou podnikatelskou činnost provozovanou samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a za účelem dosažení zisku. Živnost může provozovat fyzická nebo právnická osoba na základě **živnostenského oprávnění**, které získá výpisem ze **živnostenského rejstříku**. Živnosti se rozdělují na živnosti **ohlašovací**, které smějí být provozovány na základě pouhého ohlášení na živnostenském úřadě, a na živnosti **koncesované**, které smějí být provozovány na základě koncese, tedy speciálního povolení ze strany státu. Živnosti ohlašovací se dále dělí na tři skupiny:

- **řemeslné**, kde je podmínkou odborná způsobilost, například pekařství a cukrářství,
- **vázané**, kde je podmínkou také odborná způsobilost, například vedení účetnictví,
- **volné**, kde podmínkou není odborná způsobilost, například zprostředkování obchodu a služeb.

3.3 Samostatná výdělečná činnost hlavní a vedlejší

Od 1. 1. 2004 se samostatná výdělečná činnost **dělí na SVČ hlavní a na SVČ vedlejší**. Osoba samostatně výdělečně činná je automaticky považována za OSVČ vykonávající hlavní SVČ (**OSVČ hlavní**), pokud sama neprojeví vůli být OSVČ vykonávající vedlejší SVČ (**OSVČ vedlejší**). Projevení vůle znamená oznámení příslušné správě sociálního zabezpečení důvodu pro zařazení mezi OSVČ vedlejší a zpravidla také doložení, že tento důvod splňuje, jak uvádí Ženíšková (2014). Důvody pro výkon vedlejší činnosti, které si ČSSZ dokáže zjistit sama, OSVČ není povinna dokládat.

K důvodům pro výkon **vedlejší samostatné výdělečné činnosti** patří:

- a) OSVČ v kalendářním roce vykonávala zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění,
- b) OSVČ byl přiznán starobní nebo předčasný starobní důchod nebo měla nárok na výplatu invalidního důchodu,
- c) OSVČ měla nárok na rodičovský příspěvek nebo na peněžitou pomoc v mateřství nebo na nemocenské z důvodu těhotenství a porodu, pokud tyto dávky náleží z nemocenského pojištění zaměstnanců,
- d) OSVČ osobně pečovala o osobu mladší 10 let, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni I, nebo o osobu bez ohledu na věk, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni II nebo III anebo IV,
- e) OSVČ vykonávala vojenskou službu v ozbrojených silách České republiky, pokud nejde o vojáky z povolání, nebo
- f) OSVČ byla nezaopatřeným dítětem, za které je v tomto případě považována osoba do 26 let, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem na střední nebo vysoké škole.

V letech 2009 až 2013 se samostatná výdělečná činnost považovala za vedlejší v těch kalendářních měsících, v nichž po celý měsíc byla vykonávána vedlejší SVČ a současně trval důvod pro výkon vedlejší činnosti. **Od 1. 1. 2014** již ovšem může být SVČ považována za vedlejší v těch měsících, ve kterých trval důvod pro výkon vedlejší činnosti **alespoň po část měsíce**. (Česká správa sociálního zabezpečení, ©2014)

Tuto změnu si můžeme ukázat na **praktickém příkladě**. OSVČ vykonávající hlavní činnost byl 15. 3. 2014 přiznán starobní důchod, tedy vznikl důvod pro výkon vedlejší činnosti. Jestliže tento důvod od stejného data OSVČ také oznámí příslušné OSSZ, pak může být považována za OSVČ vedlejší již od 1. 3. 2014.

Do konce roku 2013 platila podmínka, podle které OSVČ, která byla účastna nemocenského pojištění, nemohla být zároveň považována za OSVČ vykonávající vedlejší činnost, ačkoliv trval důvod pro výkon vedlejší činnosti. **Od 1. 1. 2014** je tato podmínka zrušena a tedy platí, že **za OSVČ vedlejší může být považována i OSVČ, která je účastna nemocenského pojištění**.

3.4 Přehled o příjmech a výdajích OSVČ

Osoby samostatně výdělečně činné mají v rámci sociálního pojištění několik povinností. K té základní patří placení **pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti**, a to při splnění zákonem stanovených podmínek. Další důležitou povinností je každoroční podávání **Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ**, který obsahuje údaje pro stanovení výše pojistného, jež má být odvedeno za daný rok.

Přehled o příjmech a výdajích OSVČ (dále jen **Přehled**) se podává za předešlý kalendářní rok. Povinnost podat Přehled má každá OSVČ, která alespoň po část roku vykonávala samostatnou výdělečnou činnost nebo při této činnosti spolupracovala. Přehled podávají všechny OSVČ bez ohledu na výši dosaženého příjmu, tedy i OSVČ ve ztrátě, nebo také OSVČ, které spolupracují při výkonu činnosti, i když na ně spolupracující osoba nerozepsala žádné příjmy a výdaje. Přehled se podává na příslušnou OSSZ na předepsaném tiskopise, který je součástí **Přílohy č. 4**. Pro každý kalendářní rok je vydáván zvláštní tiskopis, vždy je uveřejněn na webových stránkách České správy sociálního zabezpečení (<http://www.cssz.cz/cz/tiskopisy/osvc.htm>). Ke každému Přehledu vychází každoročně také podrobný návod na jeho vyplnění (Pokyny k vyplnění přehledu o příjmech a výdajích OSVČ). Přehled lze podat také v elektronické formě.

Přehled je OSVČ povinna podat nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve kterém měla podle zákona o daních z příjmů podat daňové přiznání za tento kalendářní rok. Lhůta pro podání daňového přiznání je do 1. dubna, proto lhůta pro podání Přehledu je do **1. května**. Vzhledem k tomu, že na den 1. května připadá vždy svátek, lhůta se posouvá na nejbližší pracovní den po 1. květnu. Jestliže daňové přiznání zpracovává daňový poradce a OSVČ tuto skutečnost včas doloží (do 30. dubna), případně poslední den pro podání Přehledu na **1. srpna**. Jestliže OSVČ nemá povinnost podávat daňové přiznání, pak lhůta pro podání Přehledu trvá do **31. července**.

„Z Přehledu se zjistí:

- zda OSVČ vedlejší je na základě dosažených příjmů povinně důchodově pojištěná a zda je tedy povinna zaplatit za příslušný kalendářní rok pojistné na důchodové pojištění a zda je povinna od podání Přehledu platit zálohy na pojistné,
- výše minimálního vyměřovacího základu pro odvod pojistného,

- výše minimálního měsíčního vyměřovacího základu pro placení záloh na důchodové pojištění,
- výše doplatku nebo přeplatku pojistného.“ (Ženíšková, 2013, s. 34)

Mezi **další povinnosti OSVČ** k příslušné správě sociálního zabezpečení patří také podat **Oznámení o zahájení (opětovném zahájení) samostatné výdělečné činnosti**. Vzor předepsaného tiskopisu se nachází v **Příloze č. 5**. Další povinností je podat **Oznámení OSVČ o ukončení výkonu samostatné výdělečné činnosti**. Vzor předepsaného tiskopisu lze nalézt v **Příloze č. 6**. OSVČ je povinna také oznámit zánik oprávnění vykonávat SVČ nebo pozastavení výkonu SVČ anebo také oznámit zánik důvodu pro výkon vedlejší SVČ.

Výše uvedené povinnosti musí OSVČ splnit nejpozději do 8. dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém taková povinnost vznikla. Výjimku tvoří pouze skutečnosti o vedlejší SVČ, jež se oznamují nejpozději s podáním Přehledu za kalendářní rok, za který chce být OSVČ považována za OSVČ vedlejší nebo ve kterém důvod pro výkon vedlejší SVČ zaniknul. Ovšem doklady, které vedlejší SVČ prokazují, musí být podány nejpozději do konce kalendářního měsíce po měsíci, v němž byl nebo měl být Přehled podán. Například byl-li Přehled podán 15. dubna, pak doklad prokazující vedlejší SVČ musí být předložen nejpozději do 31. května. K pozdě předloženým dokladům se nepřihlíží.

„Mezi důvody pro výkon vedlejší činnosti, které si ČSSZ nedokáže zjistit sama a OSVČ je musí doložit, patří:

- doba výkonu zaměstnání malého rozsahu nebo na základě dohody o provedení práce a doba výkonu zaměstnání, kterou nemá ČSSZ ve své evidenci (ve služebním poměru, v cizině),
- nárok na starobní důchod nebo nárok na výplatu invalidního důchodu, pokud důchod nevyplácí ČSSZ,
- péče o osobu závislou na péči jiné osoby,
- výkon vojenské služby,
- nezaopatřenost dítěte (zpravidla se jedná o studium).“ (Ženíšková, 2014, s. 101)

Jestliže OSVČ po podání Přehledu zjistí, že skutečný vyměřovací základ pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je **vyšší**, než který byl na Přehledu uveden, je povinna podat **opravný Přehled**. Opravný Přehled musí být podán nejpozději do 8 dnů ode dne, kdy se OSVČ o změně dozvěděla. Do 8 dnů ode dne, kdy byl

nebo měl být opravný Přehled podán, musí OSVČ také doplatit pojistné za kalendářní rok, za který se Přehled podává. Nové vyšší zálohy na pojistné na základě nového vyššího měsíčního vyměřovacího základu se platí od měsíce podání opravného Přehledu. OSVČ po podání Přehledu může zjistit také opačnou možnost, tedy že skutečný vyměřovací základ je **nižší**, než jaký byl na Přehledu uveden, a v takovémto případě není povinna podat opravný Přehled. Může jej podat pouze dobrovolně.

3.5 Účast OSVČ na sociálním pojištění

U osob samostatně výdělečně činných se účast na sociálním pojištění rozděluje na účast na důchodovém pojištění, které v sobě automaticky zahrnuje také státní politiku zaměstnanosti, a na účast na nemocenském pojištění, které je pro OSVČ dobrovolné.

3.5.1 Účast OSVČ na důchodovém pojištění

Jestliže je OSVČ účastna důchodového pojištění, pak je **poplatníkem pojistného na důchodové pojištění a také příspěvku na státní politiku zaměstnanosti**. OSVČ může být účastna důchodového pojištění povinně i dobrovolně, což závisí především na tom, jedná-li se o hlavní nebo vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. V případě **hlavní činnosti** je účast na důchodovém pojištění **povinná** za každých okolností, tedy i v případě, že OSVČ dosáhla například jen nepatrného zisku nebo dokonce skončila ve ztrátě.

Další případ povinné účasti na důchodovém pojištění nastává, jestliže rozdíl mezi příjmy a výdaji z **vedlejší samostatné výdělečné činnosti** (neboli daňový základ) dosáhl alespoň tzv. **rozhodné částky**. Pakliže OSVČ rozhodné částky nedosáhla, účast na důchodovém pojištění pro ni není povinná. Rozhodná částka se vypočítá jako 2,4 násobek průměrné mzdy v daném roce, pro rok 2014 tedy tato částka činí **62 261 Kč** ($2,4 \times 25\,942 \text{ Kč} = 62\,261 \text{ Kč}$). Uvedená rozhodná částka platí při výkonu vedlejší SVČ po celý kalendářní rok. Od rozhodné částky se odečítá jedna dvanáctina (5 189 Kč v roce 2014) za každý kalendářní měsíc, ve kterém po celý měsíc nebyla vykonávána vedlejší SVČ nebo ve kterém po celý měsíc měla OSVČ nárok na výplatu nemocenského nebo peněžité pomoci v mateřství z nemocenského pojištění OSVČ. V **Tabulce 3.1** jsou zachyceny rozhodné částky a poměrné části pro povinnou účast na důchodovém pojištění OSVČ vedlejší v letech 2012, 2013 a 2014.

Poslední případ účasti na důchodovém pojištění je dobrovolný a platí pro OSVČ vedlejší, které nedosáhly rozhodné částky, jestliže se k účasti na důchodovém pojištění **dobrovolně** přihlásí.

Tabulka 3.1 Rozhodné částky v letech 2012, 2013 a 2014

Rok	Rozhodná částka (roční)	Poměrná část (měsíční)
2012	60 329 Kč	5 028 Kč
2013	62 121 Kč	5 177 Kč
2014	62 261 Kč	5 189 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

3.5.2 Účast OSVČ na nemocenském pojištění

Pokud je OSVČ účastna nemocenského pojištění, pak je **poplatníkem pojistného na nemocenské pojištění**. Účast na nemocenském pojištění je pro OSVČ hlavní i vedlejší **dobrovolná**, ale jestliže se k němu dobrovolně přihlásí, pak je povinna pojistné na nemocenské pojištění odvádět. Z nemocenského pojištění OSVČ je poskytováno pouze **nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství**, na rozdíl od nemocenského pojištění zaměstnanců, ze kterého je poskytováno jak nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství, tak i ošetrovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

3.6 Pojistné na důchodové pojištění

Pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (dále jen **pojistné na důchodové pojištění**) odvádí takové OSVČ, které jsou účastny důchodového pojištění povinně nebo dobrovolně, viz předchozí kapitola. Ve zkratce jsou to OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost, OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, které dosáhly rozhodné částky, a OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, které rozhodné částky nedosáhly, ale jsou důchodově pojištěny dobrovolně.

3.6.1 Placení pojistného na důchodové pojištění

Placení pojistného na důchodové pojištění upravuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. OSVČ mohou platit kromě **pojistného na důchodové pojištění také zálohy na pojistné, doplatky, penále a pokuty**. Vše se platí v české měně dvěma možnými způsoby:

- a) **Bezhotovostním převodem** na účet příslušné OSSZ, který je veden u České národní banky (ČNB). Za den platby pojistného se u bezhotovostních převodů považuje den, ve kterém dojde k **připsání** pojistného na účet příslušné OSSZ. Do konce roku 2009 platilo, že dnem platby byl den, ve kterém došlo k odepsání pojistného z účtu plátce.
- b) **V hotovosti** na pokladně příslušné OSSZ. V jeden den lze zaplatit maximálně částku 10 000 Kč. Při úhradě pojistného v hotovosti je dnem platby den, kdy zaměstnanec OSSZ hotovost převzal.

Jestliže má OSVČ vůči OSSZ více splatných závazků, pak se přijatá platba použije na úhradu závazků v tomto pořadí:

1. nejstarší nedoplatky pojistného na důchodové pojištění,
2. běžné platby pojistného na důchodové pojištění,
3. penále z dlužného pojistného na důchodové pojištění,
4. pokuty. (Ženíšková, 2014)

Pojistné, zálohy na pojistné a doplatek (přeplatek)

OSVČ je povinna platit buď: (Portál veřejné správy, ©2014)

- **pojistné** na důchodové pojištění, nebo
- **zálohy na pojistné** na důchodové pojištění, které se vždy po podání Přehledu vyúčtují, a vzniká buď:
 - **doplatek na pojistném**, bylo-li na zálohách zaplacen málo, nebo
 - **přeplatek na pojistném**, bylo-li na zálohách zaplacen více.

Splatnost pojistného, záloh a doplatku

Pojistné musí být zaplacen nejpozději **do 8 dnů** ode dne, v němž byl podán Přehled za rok, za který se pojistné platí. Například byl-li Přehled podán 7. dubna, pak pojistné musí být zaplacen nejpozději 15. dubna. Záloha na pojistné za kalendářní měsíc je splatná **od 1. do**

20. dne následujícího měsíce. Splatnost doplatku je stejná jako v případě splatnosti pojistného bez záloh, to znamená, že doplatek na pojistném je splatný nejpozději do 8 dnů ode dne podání Přehledu.

Abychom mohli pojistné zaplatit, je nutné nejprve vypočítat jeho výši. **Výše pojistného se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu zjištěného za rozhodné období**, tedy podle stejného principu jako u výpočtu pojistného zaměstnanců a zaměstnavatelů. **Rozhodným obdobím** u OSVČ pro placení pojistného je **kalendářní rok**.

3.6.2 Procentní sazby pojistného

Dle § 7 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, procentní sazba pojistného na důchodové pojištění pro OSVČ činí **29,2 %** z vyměřovacího základu v případě, že OSVČ není účastna II. pilíře důchodového systému, tedy důchodového spoření. Z toho 28 % směřuje na důchodové pojištění, zbylých 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti.

Jestliže OSVČ je účastna II. pilíře důchodového systému, tedy důchodového spoření, alespoň po část rozhodného období, pak se celková sazba pojistného na důchodové pojištění sníží na **26,2 %** z vyměřovacího základu. Z toho 25 % směřuje na důchodové pojištění a zbylých 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Na důchodové spoření OSVČ odvádí celkem **5 %**. Z toho 3 % jsou vyvedena ze státního důchodového pojištění a zbylá 2 % odvádí OSVČ ze svého příjmu navíc. Celých 5 % pak OSVČ odvádí na příslušný účet vybrané penzijní společnosti. Zálohy na důchodové spoření OSVČ není povinna platit. Úhradu do II. pilíře důchodového systému OSVČ provádí jednou ročně po podání daňového přiznání, tedy jednorázově. OSVČ se může stát účastníkem důchodového spoření od 1. dne kteréhokoliv měsíce v roce a od měsíce účinnosti smlouvy o důchodovém spoření pak také platí zálohy na pojistné na důchodové pojištění ve výši 26,2 % namísto 29,2 % z určeného měsíčního vyměřovacího základu.

Jestliže je OSVČ účastna dobrovolného nemocenského pojištění, pak procentní sazba pojistného na nemocenské pojištění činí **2,3 %** z vyměřovacího základu. Všechny sazby jsou přehledně shrnuty v následující **Tabulce 3.2**. Vypočtené pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru.

Tabulka 3.2 Procentní sazby pojistného OSVČ

	Důchodové pojištění	Důchodové spoření (II. pilíř)	Státní politika zaměstnanosti	Nemocenské pojištění	Celkem
Neúčast na důchodovém spoření (účast na I. pilíři)	28 %	0 %	1,2 %	2,3 %	29,2 %
Účast na důchodovém spoření (účast na I. i II. pilíři)	25 %	5 %	1,2 %	2,3 %	31,2 %

Poznámka: sazby ve sloupci „Celkem“ nezahrnují dobrovolné nemocenské pojištění

Zdroj: vlastní zpracování

3.6.3 Vyměřovací základ

Vyměřovací základ pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti si osoba samostatně výdělečně činná **určuje sama v rozmezí mezi svým minimálním vyměřovacím základem a mezi maximálním vyměřovacím základem**. Minimálním vyměřovacím základem je **50 % daňového základu**. Daňovým základem je dílčí základ daně stanovený podle § 7 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, z příjmů ze samostatné činnosti. Daňový základ je, jinými slovy, příjem z podnikání po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení. Je-li ovšem tato polovina daňového základu menší než zákonem stanovený „absolutní“ minimální vyměřovací základ, OSVČ musí platit ten zákonný „absolutní“. „Absolutní“ minimální vyměřovací základy se liší pro OSVČ hlavní a OSVČ vedlejší.

3.6.3.1 Minimální vyměřovací základ - OSVČ hlavní

Částka „absolutního“ minimálního vyměřovacího základu pro OSVČ hlavní stanovená zákonem se v roce 2014 rovná částce 77 832 Kč. Tuto a další částky nalezneme v **Tabulce 3.3**. Tato částka platí u OSVČ, které vykonávaly samostatnou výdělečnou činnost ve všech měsících příslušného roku. Od částky 77 832 Kč se odečítá jedna dvanáctina (6 486 Kč) v případech, kdy:

- OSVČ po celý měsíc nevykonávala samostatnou výdělečnou činnost,
- OSVČ měla po celý měsíc nárok na výplatu nemocenského,
- OSVČ měla po celý měsíc nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství.

Měsíční minimální vyměřovací základ pro OSVČ hlavní se vypočítá jako **25 % průměrné mzdy** v daném roce. V roce 2014 je to tedy částka 6 486 Kč ($25\,942\text{ Kč} \times 25\%$). Dá se také říci, že ročním minimálním vyměřovacím základem je součin měsíčního minimálního VZ a počtu měsíců výkonu samostatné výdělečné činnosti.

Roční i měsíční minimální pojistné se pak vypočítá vždy jako součin minimálního VZ ročního nebo měsíčního a procentní sazby. Například měsíční minimální pojistné pro OSVČ hlavní, tedy záloha, činí v roce 2014 částku 1 894 Kč ($6\,486\text{ Kč} \times 29,2\%$).

Jestliže OSVČ vstoupí do II. pilíře důchodového systému, tedy stane se účastníkem důchodového spoření, pak se sníží sazba pojistného z 29,2 % na 26,2 %. Sníží se pak i odvody pojistného, jak je vidět v **Tabulce 3.3**.

Tabulka 3.3 Minimální vyměřovací základy pro OSVČ hlavní v letech 2012, 2013 a 2014

Rok	Minimální VZ roční	Minimální pojistné roční	Minimální VZ měsíční	Minimální pojistné měsíční
2012	75 420 Kč	22 023 Kč	6 285 Kč	1 836 Kč
2013	77 652 Kč	22 675 Kč (20 345 Kč)	6 471 Kč	1 890 Kč (1 696 Kč)
2014	77 832 Kč	22 727 Kč (20 392 Kč)	6 486 Kč	1 894 Kč (1 700 Kč)

Poznámka: kurzívou v závorce je vyznačena výše pojistného u OSVČ, která je účastníkem II. pilíře důchodového systému, tedy důchodového spoření

Zdroj: vlastní zpracování

3.6.3.2 Minimální vyměřovací základ - OSVČ vedlejší

Částka „absolutního“ minimálního vyměřovacího základu pro OSVČ vedlejší stanovená zákonem se v roce 2014 rovná částce 31 140 Kč, viz **Tabulka 3.4**. Tato částka platí u OSVČ, které vykonávaly samostatnou výdělečnou činnost po celý rok. **Měsíční minimální vyměřovací základ pro OSVČ vedlejší** se vypočítá jako **10 % průměrné mzdy** v daném roce. Pro rok 2014 je to tedy částka 2 595 Kč ($25\,942\text{ Kč} \times 10\%$). V **Grafu 3.1** je zobrazen vývoj výše ročních minimálních vyměřovacích základů jak u OSVČ hlavních, tak u OSVČ vedlejších od roku 2004.

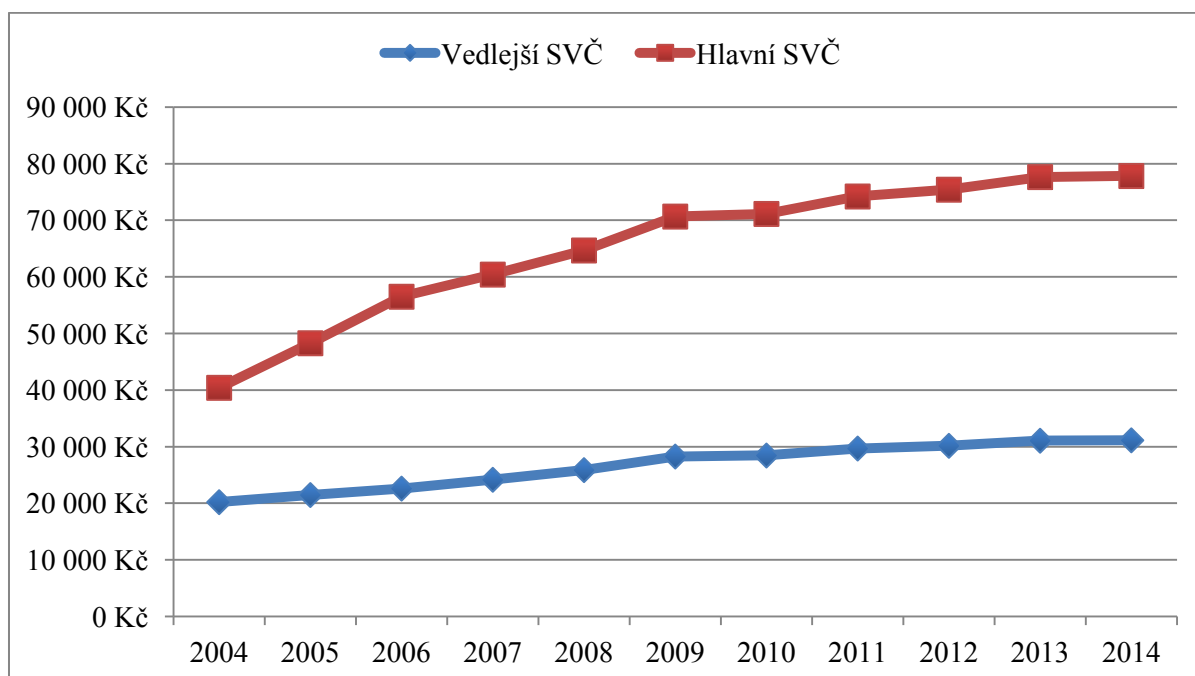
Tabulka 3.4 Minimální vyměřovací základy pro OSVČ vedlejší v letech 2012, 2013, 2014

Rok	Minimální VZ roční	Minimální pojistné roční	Minimální VZ měsíční	Minimální pojistné měsíční
2012	30 168 Kč	8 810 Kč	2 514 Kč	735 Kč
2013	31 068 Kč	9 072 Kč (8 140 Kč)	2 589 Kč	756 Kč (679 Kč)
2014	31 140 Kč	9 093 Kč (8 159 Kč)	2 595 Kč	758 Kč (680 Kč)

Poznámka: kurzívou v závorce je vyznačena výše pojistného u OSVČ, která je účastníkem II. pilíře důchodového systému, tedy důchodového spoření

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 3.1 Vývoj ročních minimálních vyměřovacích základů OSVČ od roku 2004

Zdroj: vlastní zpracování z údajů na webových stránkách: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/platba-pojistneho/vyse-minimalnich-vymerovacich-zakladu-osob-samostatne-vydelecne-cinnych-od-roku-1990.htm>

3.6.3.3 Maximální vyměřovací základ

Pro OSVČ hlavní i pro OSVČ vedlejší platí stejné maximální vyměřovací základy. Maximální vyměřovací základ se vypočítá jako **48 násobek průměrné mzdy** v daném roce, v roce 2014 je to tedy částka **1 245 216 Kč** (25 942 Kč × 48). Jedna dvanáctina této částky (103 768 Kč) je měsíční maximální vyměřovací základ a tomuto vyměřovacímu základu odpovídá záloha

na pojistné ve výši 30 301 Kč, za předpokladu, že OSVČ není účastna důchodového spoření. Kdyby byla účastna důchodového spoření, záloha na pojistné se sníží na 27 188 Kč. V **Tabulce 3.5** jsou uvedeny maximální vyměřovací základy od roku 2009 po aktuální rok 2014. Roční maximální VZ se nesnižuje z důvodu, že činnost nebyla vykonávána ve všech měsících. Částka maximálního VZ znamená, že kdo dosáhne takových příjmů, ten v daném roce už nemusí odvádět pojistné na sociální zabezpečení z částky přesahující maximální VZ.

Tabulka 3.5 Maximální vyměřovací základy v letech 2009 až 2014

Rok	Průměrná mzda	Počet měsíců	Maximální VZ roční	Maximální VZ měsíční
2009	23 555 Kč	48	1 130 640 Kč	94 220 Kč
2010	23 709 Kč	72	1 707 048 Kč	142 254 Kč
2011	24 740 Kč	72	1 781 280 Kč	148 440 Kč
2012	25 137 Kč	48	1 206 576 Kč	100 548 Kč
2013	25 884 Kč	48	1 242 432 Kč	103 536 Kč
2014	25 942 Kč	48	1 245 216 Kč	103 768 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

3.7 Nemocenské pojištění OSVČ

Nemocenské pojištění je pro OSVČ hlavní i vedlejší **dobrovolné**, ale jestliže se k němu dobrovolně přihlásí, pak OSVČ vzniká povinnost odvádět **pojistné na nemocenské pojištění**. Výše pojistného se vypočítá procentní sazbou z vyměřovacího základu za rozhodné období. Sazba pojistného činí **2,3 %**. Rozhodným obdobím pro odvod pojistného na nemocenské pojištění OSVČ je **kalendářní měsíc**.

Vyměřovacím základem pro pojistné na nemocenské pojištění je **měsíční základ**, jehož výši si OSVČ **určuje sama svou platbou**. OSVČ tedy zaplatí příslušnou částku pojistného a úkolem OSSZ je poté ze zaplaceného pojistného vypočítat měsíční základ. Pro srovnání, zálohy na pojistné na důchodové pojištění se platí z měsíčního vyměřovacího základu. **Minimální měsíční základ** se rovná dvojnásobku částky, která je rozhodná pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění. Tato částka činí 2 500 Kč, její dvojnásobek je tedy 5 000 Kč. Pojistné z minimálního měsíčního základu se tedy rovná **115 Kč** (5 000 Kč × 2,3 %). **Maximální měsíční základ** se až do 31. prosince 2013 rovnal měsíčnímu

vyměřovacímu základu pro zálohy na důchodové pojištění. **Od 1. 1. 2014** se však maximální měsíční základ vypočítá buď z ročního vyměřovacího základu uvedeného na naposledy podaném Přehledu, anebo z poloviny průměrné mzdy. K Přehledu staršímu 3 let se nepřihlíží. Určený nebo vypočtený roční vyměřovací základ se vydělí počtem měsíců, v nichž v daném roce byla SVČ vykonávána. Kdyby maximálním měsíčním základem byla polovina průměrné mzdy, v roce 2014 by to znamenalo částku 12 971 Kč ($25\,942\text{ Kč} \div 2$) a odpovídající platba pojistného by činila **299 Kč** ($12\,971\text{ Kč} \times 2,3\%$). OSVČ platí měsíčně samotné pojistné, nikoliv zálohy na pojistné.

Jak tvrdí Ženíšková (2014), od ledna 2014 nemá nemocenské pojištění OSVČ žádnou vazbu na důchodové pojištění OSVČ. Účast na nemocenském pojištění nemá žádný vliv ani na určování měsíčního vyměřovacího základu pro zálohy na důchodové pojištění a ani na určování ročního vyměřovacího základu pro pojistné na důchodové pojištění.

Pojistné na nemocenské pojištění se platí za celé kalendářní měsíce. I když účast na nemocenském pojištění vznikla například až 15. března, pojistné musí být zaplaceno i za březen. Splatnost pojistného je od 1. do 20. dne následujícího měsíce. Dnem platby je den, kdy je platba připsána na správný účet. Pojistné se platí odděleně od záloh na pojistné na důchodové pojištění, platby tedy směřují na dva různé účty OSSZ.

Pokud OSVČ zaplatí pojistné **pozdě nebo v nižší částce**, účast na nemocenském pojištění **zaniká** od 1. dne měsíce, za který nebylo pojistné zaplaceno. OSVČ se pak musí k nemocenskému pojištění znovu přihlásit.

Z nemocenského pojištění OSVČ jsou vypláceny pouze **nemocenské dávky a peněžitá pomoc v mateřství**, na rozdíl od nemocenského pojištění zaměstnanců, ze kterého jsou poskytovány jak nemocenské dávky a peněžitá pomoc v mateřství, tak i ošetřovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Nárok na tyto dvě dávky vzniká, byla-li OSVČ pojištěna alespoň 3 měsíce bezprostředně před vznikem pojištěné události.

3.8 Účtování pojistného

Zaměstnavatel účtuje pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění do nákladů na vrub účtu **524 – Zákonné sociální a zdravotní pojištění**. Z pohledu zákona o daních z příjmů je tento náklad

považován za daňově uznatelný, jen pokud bylo pojistné a příspěvek zaplacen, a to nejpozději do konce měsíce následujícího po skončení zdaňovacího období. To zpravidla znamená nejpozději do 31. 1. následujícího roku. Daňově uznatelným nákladem se rozumí náklad, který byl vynaložen na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Takové náklady se odečítají od výnosů pro získání základu daně, základ daně tedy snižují a v konečném důsledku snižují také daňovou povinnost. Pojistné a příspěvek se účtuje souvztažně ve prospěch účtu **336 – Zúčtování s institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění**. Zaměstnavateli tedy vzniká závazek. Zaměstnavatel závazek v době své splatnosti uhradí a hodnota účtu **221 – Účty peněžních prostředků** se sníží.

Na účtu **525 – Ostatní sociální pojištění** zaměstnavatel účtuje obdobně na účtu zákonného pojištění. Jedná se o dobrovolné sociální pojištění nad rámec zákona, a proto je tento nákladový účet celý daňově neuznatelný, nezahrnuje se tedy do základu daně z příjmů. Účtujeme souvztažně s účtem **379 – Jiné dluhy**.

Osob samostatně výdělečně činných se týká účet **526 – Sociální náklady individuálního podnikatele**. Na vrub tohoto účtu se účtuje pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti i pojistné na veřejné zdravotní pojištění se souvztažným zápisem ve prospěch účtu 336. (Pilařová a kol., 2013) Pokud by OSVČ byla dobrovolně účastna nemocenského pojištění, pak by se pojistné na nemocenské pojištění muselo účtovat zvlášť od pojistného na důchodové pojištění, byť obě pojištění jsou součástí sociálního pojištění. V **Tabulce 3.6** je uvedena názorná ukázka účtování sociálního a zdravotního pojištění OSVČ a penále.

Tabulka 3.6 Ukázka účetních případů a účtování pojistného OSVČ

Číslo	Text účetního případu	MD/D	
1.	ID – předpis sociálního pojištění OSVČ	526/336.1	N+/P+
2.	ID – předpis zdravotního pojištění OSVČ	526/336.2	N+/P+
3.	VBÚ – úhrada sociálního pojištění OSVČ z bankovního účtu	336.1/221	P-/A-
4.	VBÚ – úhrada zdravotního pojištění OSVČ z bankovního účtu	336.2/221	P-/A-
5.	ID – předpis penále	545/336	N+/P+
6.	VBÚ – úhrada penále z bankovního účtu	336/221	P-/A-

Zdroj: vlastní zpracování

3.9 Penále, pokuty a přirážka k pojistnému

Penále

Plátce pojistného je povinen platit penále ve dvou případech. Prvním z nich je, že pojistné **nebylo zapláceno ve stanovené lhůtě**, tedy od 1. do 20. dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, za který se pojistné platí. Druhým případem je, že pojistné bylo **zapláceno v nižší částce**, než ve které mělo být zapláceno. Sazba penále činí **0,05 %** dlužné částky pojistného za každý den, ve kterém trval některý z těchto případů. Penále se platí poprvé za den, který bezprostředně následuje po dni splatnosti pojistného. Poslední den pro placení penále je den, ve kterém bylo dlužné pojistné zapláceno. Jestliže plátce pojistného má povoleno platit dlužné pojistné a penále ve splátkách, pak penále z takového dluhu činí **0,025 %** dlužné částky. Osoba samostatně výdělečně činná neplatí penále za dobu, po kterou nevykonává samostatnou výdělečnou činnost.

Žádost o **prominutí penále** může plátce pojistného písemně podat na příslušnou OSSZ. Za předpokladu plné úhrady dlužného pojistného lze prominout penále plně nebo zčásti, a to z důvodu odstranění tvrdosti. Na prominutí penále není právní nárok, ani se na ně nevztahuje správní řád, což znamená, že pro vyřízení žádosti neplatí žádná závazná lhůta. Byla-li žádost o prominutí penále zamítnuta, lze novou žádost podat nejdříve za 60 dnů. Nová žádost musí obsahovat jiné odůvodnění než žádost, která byla zamítnuta. OSSZ mohou promíjet penále do výše 200 000 Kč, ČSSZ může promíjet penále do výše 1 000 000 Kč. Penále vyšší než 1 000 000 může prominout pouze Ministerstvo práce a sociálních věcí, které je také hlavním orgánem v oblasti promíjení penále.

Pokuty

Příslušná OSSZ může **osobě samostatně výdělečně činné** udělit pokutu, jestliže tato osoba nesplnila či porušila své povinnosti stanovené zákonem. Mezi takovéto prohřešky patří:

- nepředložení předepsaného tiskopisu „Přehled o příjmech a výdajích OSVČ“ ve stanovené lhůtě, nebo jeho nesprávné či neúplné vyplnění,
- neoznámení likvidace nebo insolvenčního řízení v souvislosti s žádáním o povolení placení dlužného pojistného a penále ve splátkách,

- neuschovávání těch účetních dokladů, které souvisí s placením pojistného, po dobu alespoň 10 let,
- nepoužívání předepsaných tiskopisů, které vydává ČSSZ.

Pokuta může být udělena až do výše:

- **20 000 Kč**, dopustila-li se OSVČ jednoho z výše uvedených prohřešků poprvé,
- **100 000 Kč**, dopustila-li se OSVČ jednoho z výše uvedených prohřešků opětovně.

Zaměstnavateli může být uložena pokuta například za nepodání předepsaného tiskopisu „Přehled o výši pojistného“ včas, nebo za jeho nesprávné vyplnění. Dále například za odmítnutí potvrdit zaměstnanci na jeho žádost úhrn vyměřovacích základů za kalendářní rok pro vrácení pojistného při překročení maximálního vyměřovacího základu nebo za neplnění povinností některé z jeho mzdových účtáren. Maximální limity pro uložení pokuty jsou stejné jako u pokut pro OSVČ. Proti rozhodnutí o uložení pokuty a její výši se lze odvolat k ČSSZ.

Přirážka k pojistnému na sociální zabezpečení

Přirážku k pojistnému na sociální zabezpečení může uložit příslušná OSSZ pouze **zaměstnavateli**, nikoliv OSVČ. Zaměstnavateli může být uložena přirážka k pojistnému z důvodu nedodržování příslušných předpisů, jestliže kvůli tomu může dojít k ohrožení bezpečnosti nebo zdraví zaměstnance. Přirážka k pojistnému je ukládána vždy na základě pravomocného rozhodnutí odborného orgánu z oblasti bezpečnosti práce, zdravotnictví či hygieny. Sazbu pro stanovení přirážky k pojistnému stanoví OSSZ, maximální sazba však činí **5 %** z vyměřovacího základu zaměstnavatele.

4 PRAKTICKÁ APLIKACE

V následující praktické části je aplikován **výpočet sociálního pojištění na osobě samostatně výdělečně činné**. Ve všech praktických příkladech se jedná o fyzickou osobu provozující živnostenské podnikání. Konkrétně se jedná o živnost ohlašovací, řemeslnou. Živnostník provozuje pekařství.

Všechny varianty výpočtů jsou aplikovány na kalendářní rok 2013. Osoba samostatně výdělečně činná není účastna II. pilíře důchodového systému, tedy důchodového spoření, ani dobrovolného nemocenského pojištění. V každém praktickém příkladě vypočítáváme výši pojistného na důchodové pojištění za rok 2013, případně doplatek nebo přeplatek na pojistném, a výši měsíčních záloh pro rok 2014.

Popis jednotlivých praktických příkladů

Prvním praktickým příkladem je **zahájení samostatné výdělečné činnosti**. Jedná se o samostatnou výdělečnou činnost **vedlejší**, protože osoba samostatně výdělečně činná má zároveň příjmy ze závislé činnosti. To znamená, že současně se svým podnikáním vykonává zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění. Daňový základ v tomto případě **nedosáhne rozhodné částky**.

Ve druhém praktickém příkladě osoba samostatně výdělečně činná vykonává **samostatnou výdělečnou činnost vedlejší** již druhým rokem, nejedná se tedy o zahájení samostatné výdělečné činnosti. Důvodem pro výkon vedlejší činnosti jsou opět příjmy ze závislé činnosti, tedy zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění. Daňový základ ovšem tentokrát **přesáhne rozhodnou částku**.

Třetím praktickým příkladem je výkon **samostatné výdělečné činnosti hlavní**. Osoba samostatně výdělečně činná již nemá příjmy ze závislé činnosti a podnikání je jejím hlavním zdrojem příjmů, proto je považována za osobu samostatně výdělečně činnou hlavní. Skutečný (vypočtený) vyměřovací základ je v tomto případě **nižší** než zákonem stanovený minimální vyměřovací základ.

Ve čtvrtém praktickém příkladě se také jedná o výkon **samostatné výdělečné činnosti hlavní**, ovšem skutečný (vypočtený) vyměřovací základ je tentokrát **vyšší** než zákonem stanovený minimální vyměřovací základ.

Pátý praktický příklad je aplikován na osobu samostatně výdělečně činnou hlavní, která v daném kalendářním roce dosáhne **ztráty**.

4.1 Zahájení vedlejší činnosti a daňový základ nedosahující rozhodné částky

V roce zahájení podnikání v případě **samostatné výdělečné činnosti hlavní** je OSVČ povinna odvádět měsíční zálohy na důchodové pojištění, a to alespoň v minimální výši (1890 Kč v roce 2013). OSVČ může dobrovolně platit i zálohy vyšší než je stanovené minimum, aby za uplynulý rok nevznikl vysoký nedoplatek na sociálním pojištění.

V našem případě se ovšem jedná o výkon **samostatné výdělečné činnosti vedlejší**. V případě vedlejší činnosti se zálohy na důchodové pojištění v prvním roce podnikání neodvádí, protože OSVČ odvádí pojistné z příjmů ze své závislé činnosti. Zálohy by OSVČ vedlejší v prvním roce podnikání mohla odvádět, kdyby se k důchodovému pojištění dobrovolně přihlásila.

V následující **Tabulce 4.1** je proveden výpočet pojistného na důchodové pojištění za rok 2013 a výpočet záloh pro následující rok 2014.

Tabulka 4.1 Zahájení vedlejší činnosti a daňový základ nedosahující rozhodné částky

	Výpočet	Vypočtená částka
Příjmy	-	90 000 Kč
Výdaje	-	60 000 Kč
Daňový základ	90 000 Kč – 60 000 Kč	30 000 Kč
Vyměřovací základ	-	-
Pojistné za rok 2013	-	0 Kč
Měsíční záloha pro rok 2014	-	0 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Komentář k výpočtu sociálního pojištění

Příjmy z podnikání dosáhly v roce 2013 výše 90 000 Kč, výdaje na podnikání se rovnaly částce 60 000 Kč. Všechny výdaje byly vynaloženy na dosažení, zajištění a udržení příjmů, to znamená, že byly daňově uznatelné. Daňový základ vypočteme jako rozdíl mezi příjmy a výdaji, v našem případě nám vychází částka 30 000 Kč. Tento daňový základ je ovšem nižší

než rozhodná částka pro povinnou účast na důchodovém pojištění OSVČ vedlejší, a proto účast na důchodovém pojištění nevzniká.

Daňový základ (30 000 Kč) < Rozhodná částka (62 121 Kč)

Nevzniká tedy povinnost doplatit pojistné za rok 2013 ani platit zálohy v roce 2014.

4.2 Vedlejší činnost a daňový základ přesahující rozhodnou částku

Osoba samostatně výdělečně činná je osobou vedlejší, protože při svém podnikání má také příjmy ze závislé činnosti. V roce 2013 neplatila žádné zálohy na důchodové pojištění. V následující **Tabulce 4.2** je proveden výpočet pojistného za rok 2013 a výpočet záloh pro rok 2014.

Tabulka 4.2 Vedlejší činnost a daňový základ přesahující rozhodnou částku

	Výpočet	Vypočtená částka
Příjmy	-	190 000 Kč
Výdaje	-	120 000 Kč
Daňový základ	190 000 Kč – 120 000 Kč	70 000 Kč
Vyměřovací základ	70 000 Kč × 50 %	35 000 Kč
Minimální vyměřovací základ	-	31 068 Kč
Pojistné za rok 2013	35 000 Kč × 29,2 %	10 220 Kč
Měsíční zálohy pro rok 2014	10 220 Kč ÷ 12	852 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Komentář k výpočtu sociálního pojištění

Příjmy z podnikání dosáhly v roce 2013 výše 190 000 Kč, výdaje na podnikání se rovnaly částce 120 000 Kč. Všechny výdaje byly daňově uznatelné. Daňový základ vypočteme jako rozdíl mezi příjmy a výdaji, v našem případě nám vychází částka 70 000 Kč. Tento daňový základ je vyšší než rozhodná částka pro povinnou účast na důchodovém pojištění OSVČ vedlejší, a proto vzniká účast na důchodovém pojištění.

Daňový základ (70 000 Kč) > Rozhodná částka (62 121 Kč)

Vyměřovací základ se vypočítá jako 50 % daňového základu. Vychází nám částka 35 000 Kč. Zákonem stanovený minimální vyměřovací základ pro OSVČ vedlejší činí v roce 2013 částku

31 068 Kč. Skutečný (vypočtený) vyměřovací základ je vyšší než tento minimální, vycházíme proto ze skutečného (vypočteného) vyměřovacího základu (35 000 Kč).

Skutečný vyměřovací základ (35 000 Kč) > Minimální vyměřovací základ (31 068 Kč)

Pojistné za rok 2013 se vypočítá jako 29,2 % ze skutečného vyměřovacího základu, vychází nám tedy částka **10 220 Kč**. Měsíční záloha pro rok 2014 se pak vypočítá jako jedna dvanáctina pojistného za rok 2013 a výsledkem je částka **852 Kč**.

4.3 Hlavní činnost a minimální vyměřovací základ

Osoba samostatně výdělečně činná již v tomto případě nemá příjmy ze závislé činnosti, nevykonává tedy zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění. Podnikání je jejím hlavním zdrojem příjmů, a proto se jedná o samostatnou výdělečnou činnost hlavní. OSVČ zaplatila zálohy na pojistné na důchodové pojištění za rok 2013 v celkové částce **24 000 Kč**. V následující **Tabulce 4.3** je proveden výpočet pojistného za rok 2013, případně i výpočet doplatku nebo přeplatku na pojistném, a výpočet záloh pro rok 2014.

Tabulka 4.3 Hlavní činnost a minimální vyměřovací základ

	Výpočet	Vypočtená částka
Příjmy	-	230 000 Kč
Výdaje	-	100 000 Kč
Daňový základ	230 000 Kč – 100 000 Kč	130 000 Kč
Vyměřovací základ	130 000 Kč × 50 %	65 000 Kč
Minimální vyměřovací základ	-	77 652 Kč
Pojistné za rok 2013	77 652 Kč × 29,2 %	22 675 Kč
Zaplacené zálohy za rok 2013	-	24 000 Kč
Přeplatek	24 000 Kč – 22 675 Kč	1 325 Kč
Měsíční zálohy pro rok 2014	-	1 894 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Komentář k výpočtu sociálního pojištění

Příjmy z podnikání dosáhly v roce 2013 výše 230 000 Kč, výdaje na podnikání se rovnaly částce 100 000 Kč. Všechny výdaje byly daňově uznatelné. Daňový základ vypočteme jako rozdíl mezi příjmy a výdaji, v našem případě nám vychází částka 130 000 Kč. OSVČ hlavní

je na rozdíl od OSVČ vedlejší účastna důchodového pojištění vždy, na rozhodnou částku se tedy neohlížíme.

Vyměřovací základ se vypočítá jako 50 % daňového základu. Vychází nám částka 65 000 Kč. Zákonem stanovený minimální vyměřovací základ pro OSVČ hlavní činí v roce 2013 částku 77 652 Kč. Skutečný (vypočtený) vyměřovací základ je tedy nižší než tento zákonem stanovený minimální vyměřovací základ, a proto musíme pro výpočet pojistného vycházet z toho zákonného minimálního.

Skutečný vyměřovací základ (65 000 Kč) < Minimální vyměřovací základ (77 652 Kč)

Pojistné za rok 2013 se vypočítá jako 29,2 % z minimálního vyměřovacího základu, vychází nám tedy částka **22 675 Kč**. Zaplacené zálohy jsou vyšší než pojistné, vzniká tedy přeplatek na pojistném ve výši **1 325 Kč**. OSVČ může buď požádat o vrácení tohoto přeplatku, nebo může přeplatek použít na úhradu záloh na pojistné v následujícím kalendářním roce 2014. Protože jsme v roce 2013 vycházeli ze zákonem stanoveného minimálního vyměřovacího základu, měsíční zálohy pro rok 2014 budou také v minimální výši, tedy **1 894 Kč**.

4.4 Hlavní činnost a skutečný vyměřovací základ

Osoba samostatně výdělečně činná vykonává samostatnou výdělečnou činnost hlavní. Zálohy na pojistné za rok 2013 zaplatila v celkové částce také **24 000 Kč**. V následující **Tabulce 4.4** je proveden výpočet pojistného za rok 2013, případně i výpočet doplatku nebo přeplatku na pojistném, a výpočet záloh pro rok 2014.

Tabulka 4.4 Hlavní činnost a skutečný vyměřovací základ

	Výpočet	Vypočtená částka
Příjmy	-	330 000 Kč
Výdaje	-	100 000 Kč
Daňový základ	330 000 Kč – 100 000 Kč	230 000 Kč
Vyměřovací základ	230 000 × 50 %	115 000 Kč
Minimální vyměřovací základ	-	77 652 Kč
Pojistné za rok 2013	115 000 × 29,2 %	33 580 Kč
Zaplacené zálohy za rok 2013	-	24 000 Kč
Doplatek	33 580 Kč – 24 000 Kč	9 580 Kč
Měsíční zálohy pro rok 2014	33 580 Kč ÷ 12	2 799 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Komentář k výpočtu sociálního pojištění

Příjmy z podnikání dosáhly v roce 2013 výše 330 000 Kč, výdaje na podnikání se rovnaly částce 100 000 Kč. Všechny výdaje byly daňově uznatelné. Daňový základ vypočteme jako rozdíl mezi příjmy a výdaji, v našem případě nám vychází částka 230 000 Kč.

Vyměřovací základ se vypočítá jako 50 % daňového základu. Vychází nám částka 115 000 Kč. Zákonem stanovený minimální vyměřovací základ pro OSVČ hlavní činí v roce 2013 částku 77 652 Kč. Skutečný (vypočtený) vyměřovací základ je vyšší než tento zákonem stanovený minimální vyměřovací základ, proto pro výpočet pojistného vycházíme ze skutečného vyměřovacího základu.

Skutečný vyměřovací základ (115 000 Kč) > Minimální vyměřovací základ (77 652 Kč)

Pojistné za rok 2013 se vypočítá jako 29,2 % ze skutečného vyměřovacího základu, vychází nám tedy částka **33 580 Kč**. Zaplacené zálohy jsou nižší než pojistné, vzniká tedy doplatek na pojistném ve výši **9 580 Kč**. Tento doplatek je OSVČ povinna zaplatit nejpozději do 8 dnů ode dne podání Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2013. Například podá-li OSVČ Přehled 15. března 2013, musí doplatek zaplatit nejpozději 23. března 2013. Měsíční záloha pro rok 2014 se pak vypočítá jako jedna dvanáctina pojistného za rok 2013 a výsledkem je částka **2 799 Kč**.

4.5 Hlavní činnost a ztráta

Osoba samostatně výdělečně činná vykonává samostatnou výdělečnou činnost hlavní. Zálohy na pojistné za rok 2013 zaplatila v celkové částce **24 000 Kč**. Po podání Přehledu v březnu 2014 se ovšem zjistilo, že OSVČ v roce 2013 dosáhla ztráty. V **Tabulce 4.5** je proveden výpočet pojistného za rok 2013, případně i výpočet doplatku nebo přeplatku na pojistném, a výpočet záloh pro rok 2014.

Tabulka 4.5 Hlavní činnost a ztráta

	Výpočet	Vypočtená částka
Příjmy	-	330 000 Kč
Výdaje	-	340 000 Kč
Daňový základ	330 000 Kč – 340 000 Kč	- 10 000 Kč
Vyměřovací základ	-	-
Minimální vyměřovací základ	-	77 652 Kč
Pojistné za rok 2013	77 652 Kč × 29,2 %	22 675 Kč
Zaplacené zálohy za rok 2013	-	24 000 Kč
Přeplatek	24 000 Kč – 22 675 Kč	1 325 Kč
Měsíční zálohy pro rok 2014	-	1 894 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Komentář k výpočtu sociálního pojištění

Příjmy z podnikání dosáhly v roce 2013 výše 330 000 Kč, výdaje na podnikání se rovnaly částce 340 000 Kč. Všechny výdaje byly daňově uznatelné. Daňový základ vypočteme jako rozdíl mezi příjmy a výdaji a tentokrát nám vychází záporná hodnota - 10 000 Kč.

Jestliže nám daňový základ vyjde v záporné hodnotě, vyměřovací základ nepočítáme. Musíme vycházet ze zákonem stanoveného minimální vyměřovacího základu pro OSVČ hlavní, který v roce 2013 činí částku 77 652 Kč.

Pojistné za rok 2013 se vypočítá jako 29,2 % z minimálního vyměřovacího základu, vychází nám tedy **22 675 Kč**. Zaplacené zálohy jsou vyšší než pojistné, vzniká tedy přeplatek na pojistném ve výši **1 325 Kč**. Měsíční zálohy v následujícím roce bude OSVČ platit v minimální výši, pro rok 2014 to znamená částku **1 894 Kč**.

5 ZÁVĚR

Samostatná výdělečná činnost má své výhody i nevýhody. Mezi výhody patří zejména to, že OSVČ pracuje sama na sebe, a proto sama také rozhoduje o své pracovní době. OSVČ také může platit na zdravotní a sociální pojištění zákonem stanovené minimální částky. K nevýhodám se řadí skutečnost, že v případě minimálních plateb na zdravotní a sociální pojištění má OSVČ nárok na nemocenské nebo důchod v minimální výši. OSVČ je také odpovědná za správný výpočet a platbu pojistného a daně z příjmů. V praxi je pro OSVČ také mnohem těžší získat půjčku nebo hypotéku. (Arnoldová, 2012)

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo popsat a analyzovat sociální pojištění v České republice z pohledu osob samostatně výdělečně činných. Sociální pojištění OSVČ se rozděluje na důchodové pojištění, které v sobě automaticky zahrnuje také státní politiku zaměstnanosti, a nemocenské pojištění, které je pro OSVČ dobrovolné. Účast na důchodovém pojištění pro OSVČ může být povinná i dobrovolná, což závisí především na tom, jedná-li se o hlavní nebo vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. V případě vedlejší činnosti je rozhodující výše daňového základu. Ten musí být vyšší než rozhodná částka stanovená pro daný rok, například v roce 2014 hovoříme o částce 62 261 Kč. V bakalářské práci jsou podrobně popsány a analyzovány vyměřovací základy, sazby pojistného, dále také způsob placení pojistného, účtování nebo sankce v případě nedodržení stanovených povinností v rámci sociálního pojištění OSVČ.

Bylo upozorněno na změny, které nastaly v oblasti sociálního pojištění OSVČ v roce 2014 oproti roku 2013. K zásadní změně patří především posuzování výkonu vedlejší samostatné výdělečné činnosti. Do konce roku 2013 platilo, že vedlejší činnost musela být vykonávána po celý kalendářní měsíc, aby mohla být jako vedlejší uznána, ovšem nově stačí, když je vedlejší činnost vykonávána alespoň po část měsíce. Další významná změna se týká nemocenského pojištění. OSVČ může být považována za vedlejší i v případě účasti na nemocenském pojištění. Novinkou v roce 2014 je také poskytování nemocenského, které je poskytováno již od 15. kalendářního dne nemoci, nikoliv od 22. dne, jak tomu bylo v letech 2012 a 2013. Prvních čtrnáct dní má zaměstnanec nárok na náhradu mzdy, jež je poskytována zaměstnavatelem, ovšem OSVČ na ni nárok nemá.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo aplikovat výpočet pojistného na sociální pojištění na osobě samostatně výdělečně činné. V několika praktických příkladech bylo

počítáno pojistné na OSVČ hlavní i vedlejší s několika různými daňovými základy, od kterých se odvíjí výše pojistného.

Všechny stanovené cíle se tedy podařilo naplnit a tato bakalářská práce může sloužit jako podrobná příručka pro osoby samostatně výdělečně činné nebo také pro osoby, které uvažují o zahájení podnikání.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

- [1] ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3724-9.
- [2] DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.
- [3] KOLEKTIV AUTORŮ. *Účetnictví podnikatelů 2013*. 10. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7357-993-7.
- [4] RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-821-5.
- [5] SCHMIED, Zdeněk a František VLASÁK. *Náhrada mzdy a nemocenské zaměstnance: při dočasné pracovní neschopnosti nebo karanténě: 2014*. 6. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. ISBN 978-80-7263-859-8.
- [6] VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-381-2.
- [7] ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k 1. 1. 2013*. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-757-7.
- [8] ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k 1. 1. 2014*. 6. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. ISBN 978-80-7263-861-1.

Odborné časopisy

- [9] *Národní pojištění*. Praha: BMSS-Start, s.r.o., 2014. ISSN 0323-2395.

Právní předpisy

- [10] Zákon č. 589 ze dne 20. listopadu 1992 o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti: Zákon o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 118. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-589>
- [11] Zákon č. 582 ze dne 17. prosince 1991 o organizaci a provádění sociálního zabezpečení: Zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 111. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-582>
- [12] Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění: Zákon o důchodovém pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 41. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- [13] Zákon č. 187 ze dne 14. března 2006 o nemocenském pojištění: Zákon o nemocenském pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 64. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-187>
- [14] Zákon č. 435 ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti: Zákon o zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 143. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>
- [15] Zákon č. 586 ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů: Zákon o daních z příjmů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 117. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586>
- [16] Zákon č. 455 ze dne 2. října 1991 o živnostenském podnikání: Živnostenský zákon. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 87. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-455>
- [17] Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce: Zákoník práce. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 84. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>

Internetové zdroje

- [18] *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz>
- [19] *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/>
- [20] *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Zaměstnanost* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz>
- [21] *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/>
- [22] *Portál veřejné správy* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/>
- [23] *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>
- [24] *Finance* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/>
- [25] *Jak podnikat: Pár slov pro podnikatele a ostatní OSVČ* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.jakpodnikat.cz/>
- [26] *Důchody-důchodci* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.duchody-duchodci.cz/>
- [27] *Měsíc: Váš průvodce finančním světem* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/>
- [28] *Peníze* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/>
- [29] *Podnikatel: Průvodce vaším podnikáním* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/>
- [30] *Výplata* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.vyplata.cz/>
- [31] *Užij si důchod: Nejucelenější informace o důchodech* [online]. 2014 [cit. 2014-04-30]. Dostupné z: <http://www.uzijsiduchod.cz/>

Seznam zkratk

A	aktivum
APZ	aktivní politika zaměstnanosti
ČNB	Česká národní banka
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
DP	důchodové pojištění
DPN	dočasná pracovní neschopnost
ID	interní doklad
MD/D	má dáti/dal
N	náklad
NP	nemocenské pojištění
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
P	pasivum
PPM	peněžitá pomoc v mateřství
Sb.	sbírka
SVČ	samostatná výdělečná činnost
ÚP	Úřad práce
VBÚ	výpis z bankovního účtu
VZ	vyměřovací základ

Seznam tabulek

Tabulka 2.1 Pojistné poplatníků v případě neúčasti na důchodovém spoření, tj. v případě účasti pouze na I. pilíři důchodového systému

Tabulka 2.2 Pojistné poplatníků v případě účasti na důchodovém spoření, tj. v případě účasti na I. i II. pilíři důchodového systému

Tabulka 2.3 Důchodový systém v České republice

Tabulka 3.1 Rozhodné částky v letech 2012, 2013 a 2014

Tabulka 3.2 Procentní sazby pojistného OSVČ

Tabulka 3.3 Minimální vyměřovací základy pro OSVČ hlavní v letech 2012, 2013 a 2014

Tabulka 3.4 Minimální vyměřovací základy pro OSVČ vedlejší v letech 2012, 2013 a 2014

Tabulka 3.5 Maximální vyměřovací základy v letech 2009 až 2014

Tabulka 3.6 Ukázka účetních případů a účtování pojistného OSVČ

Tabulka 4.1 Zahájení vedlejší činnosti a daňový základ nedosahující rozhodné částky

Tabulka 4.2 Vedlejší činnost a daňový základ přesahující rozhodnou částku

Tabulka 4.3 Hlavní činnost a minimální vyměřovací základ

Tabulka 4.4 Hlavní činnost a skutečný vyměřovací základ

Tabulka 4.5 Hlavní činnost a ztráta

Seznam grafů

Graf 2.1 Podíl jednotlivých sociálních dávek na rozpočtu v 1. pololetí 2013 (v %)

Graf 3.1 Vývoj ročních minimálních vyměřovacích základů OSVČ od roku 2004

Seznam schémat

Schéma 2.1 Procentuální podíl obyvatel České republiky na jednotlivých systémech

Schéma 2.2 Části systému sociálního pojištění v České republice

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 9. května 2014

.....
Nikola Adamczyková

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Důchodový věk u pojištěnců narozených v letech 1936 až 1977

Příloha č. 2 – Potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod

Příloha č. 3 – Potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod

Příloha č. 4 – Vzor tiskopisu: Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2013

Příloha č. 5 – Vzor tiskopisu: Oznámení o zahájení (opětovném zahájení) samostatné
výdělečné činnosti

Příloha č. 6 – Vzor tiskopisu: Oznámení OSVČ o ukončení výkonu samostatné výdělečné
činnosti